

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ІМ. Б. Д. ГАВРИЛИШИНА**

Кафедра міжнародної економіки

**Торгівельні відносини України та Великої Британії в умовах
геоекономічної трансформації Європейського Союзу/ Trade
relations of Ukraine and Great Britain in the conditions of geo-
economic transformation of the European Union**

Виконала:
студентка групи ЕМЕм-21
Белюх Т.В.

Перевірила:
д.е.н., проф. Куриляк В.Є.

Тернопіль, 2020

АНОТАЦІЯ

Белюх Т.В. Торгівельні відносини України та Великої Британії в умовах геоекономічної трансформації Європейського Союзу. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 051 Економіка, освітньо-професійна програма – Міжнародна економіка – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2020.

У роботі окреслено форми та сучасні теорії формування світової торгівлі; розглянуто феномен геоекономічної та геополітичної трансформації світу; розкрито етапи розвитку українсько-британського економічного співробітництва; оцінено динаміку експортно-імпортової, інвестиційної діяльності України й Сполученого Королівства; в контексті геоекономічної трансформації ЄС виявлено основні виклики для розвитку українсько-британського економічного співробітництва; прогнозовано і запропоновано можливі шляхи покращення торгівельно-економічної діяльності між Україною та основними країнами-членами ЄС.

ANNOTATION

Beliukh T.V. Trade relations of Ukraine and Great Britain in the conditions of geo-economic transformation of the European Union. – Manuscript.

Studies for obtaining an educational degree «Master» with the title 051 Economics, Educational-professional Program – International Economics. – Western Ukrainian National University, Ternopil, 2020.

The article forms and modern theories of world trade formation are outlined; the phenomenon of geo-economic and geopolitical transformation of the world is considered; the stages of development of Ukrainian-British economic cooperation are revealed; the dynamics of export-import, investment activity of Ukraine and the United Kingdom is estimated; in the context of the EU's geo-economic transformation, the challenges for the development of Ukrainian-British economic cooperation have been identified; possible ways of improving trade and economic activity between Ukraine and the main EU member states are forecasted and suggested.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	8
1.1. Суть, форми та сучасні теорії формування міжнародної торгівлі.....	8
1.2. Міжнародна торгівля та економічний розвиток.....	13
1.3. Глобальний та локальний виміри геоекономічного перетворення світу..	18
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ	23
2.1. Етапи розвитку економічних напрямів діяльності.....	23
2.2. Аналіз динаміки експортно-імпортних операцій між Україною й Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії.....	28
2.3. Оцінка українсько-британського інвестиційного співробітництва.....	35
Висновки до розділу 2	42
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ТОРГІВЕЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	43
3.1. Наслідки та виклики геополітичної трансформації Європейського Союзу для розвитку економічного співробітництва Сполученого Королівства й України.....	43
3.2. Розвиток економічних відносин між Великою Британією та Україною в контексті Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство.....	49
3.3. Шляхи вдосконалення торгівельно-економічної кооперації між основними європейськими країнами-партнерами та Україною.....	52
Висновки до розділу 3	57
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність теми дослідження розглядається в призмі важливості визначення ролі міжнародної торгівлі для національних економік світу та шляхів вдосконалення торгівельно-економічних відносин між Україною та Великою Британією. В умовах глобальної геоекономічної трансформації, зокрема Європейського Союзу, варто зосередити увагу на питанні збереження та покращення українсько-британського економічного співробітництва. Торгівельні операції між різними країнами світу є безумовно важливим фактором підвищення рівня життя, надання споживачам можливості користуватися більшою різноманітністю товарів та забезпечення належного рівня зайнятості. Для національної економіки торгівля з таким стратегічним партнером як Сполучене Королівство є тим основним важелем, який дозволяє задовольнити потреби населення, стимулювати внутрішній розвиток держави, посилити зовнішньоекономічні зв'язки, розвинути чітку структуру взаємовідносин та кооперації в найрізноманітніших галузях.

Угода про політичну співпрацю, вільну торгівлю і партнерство між Україною і Великою Британією, підписана у 2020 році, підтверджує основні фактори та елементи поглибленого вивчення й стимулювання двосторонніх економічних відносин між цими країнами, а саме: забезпечення продовольчої безпеки обох держав, залучення ПІІ, нарощування українського експорту, створення двосторонніх новітніх енергетичних та технологічних проєктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова доктрина вивчення основних аспектів міжнародної торгівлі є різноманітною та характеризується дослідженнями таких науковців як: М. Дж. Требілкок, Роберт Хауз [51], Алісса Коулман [38], Пол Кругман, Моріс Обстфельд, Марк Меліц [54], Даніель Віфлеєм, Дональд Макрей, Родні Нойфельд, Ізабель Ван Дамм [42], Хендрік Ван ден Берг, Джошуа Левер [62], Чарльз Ван Марревік [40], Савельєв С.В. [29, 30], Іващук І.О. [8, 9], Куриляк В.С. [18, 20], Зварич І.Я. [30], Козак Ю. Г.

[12], Дахно І.І. [6], Квач Я. [11], Т. М. Циганкова [35]. Серед дослідників таких питань як інтеграційні процеси в міжнародній торгівлі, вплив глобалізації на економіку країн світу, сучасний стан зовнішньої торгівлі України та Великої Британії, економічне співробітництво України, зміна торгівельної динаміки в умовах геоекономічного перетворення світу, виділяють: Філіп Вайман, Аліна Петреску [55], Том Ленсфорд [60], Марк Беймбрідж, Філіп Уайман, Брайан Беркітт, Рут Ліа, Ян Мілн, Джон Міллс [52], Ніл Коу, Ендрю Джонс [53], Джагджит Чадха, Алек Кристал, Джо Перлман, Пітер Сміт, Стівен Райт [50], Лойко В.В., Рамський А.Ю., Маляр С.А. [22], Базилевич В.Д., Осецький В.Л. [1], Іващук І.О [7, 10], Савельєв Є.В., Лизун М.В., Зварич І.Я. [17], Куриляк В.Є. [19, 20, 21], Комар Н.В. [13, 16].

Разом з тим, враховуючи сучасні глобальні проблеми та реструктуризацію світової економіки, економічна наука потребує виокремлення та вивчення недостатньо досліджених питань – виявити та обґрунтувати основні наслідки і виклики для торгівельної кооперації між Україною та Великою Британією.

Метою роботи є аналіз основних форм міжнародної торгівлі, виявлення основних аспектів та розробка сценаріїв розвитку торгівельно-економічної співпраці між Сполученим Королівством і Україною в сучасних умовах трансформації світового економічного простору, зокрема Європейського Союзу.

Виходячи із мети дослідження, було поставлено наступні **завдання**:

- 1) з'ясувати суть поняття «міжнародна торгівля», розглянути форми та сучасні теорії її формування;
- 2) визначити основні аспекти взаємозалежності міжнародної торгівлі та економічного розвитку країни;
- 3) розглянути позиції та елементи глобального й локального вимірів геоекономічного перетворення світу;

- 4) сформувати та охарактеризувати основні стадії розвитку економічних напрямів діяльності Великої Британії та України;
- 5) здійснити ґрунтовний аналіз динаміки експортно-імпортних операцій між Україною та Сполученим Королівством;
- 6) дослідити особливості українсько-британського інвестиційного середовища;
- 7) розглянути загальні аспекти трансформації Європейського Союзу та вияснити їх наслідки та виклики для розвитку економічної кооперації України та Великої Британії;
- 8) дослідити позиції розвитку економічних відносин між Великою Британією та Україною в контексті Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство;
- 9) розробити шляхи вдосконалення торгівельно-економічного співробітництва між країнами ЄС та Україною.

Об’єкт дослідження – тенденції та закономірності економічних процесів та торгівельних операцій між Україною та Великою Британією.

Предмет дослідження: основні аспекти зміни та переформування середовища торгівельно-економічного співробітництва між Україною та Сполученим Королівством.

Методи дослідження. Специфіка досліджуваної теми, досягнення її мети та розв’язання вищенаведених завдань зумовила комплексний підхід до використання методів дослідження, зокрема: теоретичні та емпіричні (теоретичний аналіз – для визначення сучасних теорій міжнародної торгівлі, структуризації основних аспектів та чинників її здійснення; синтез – для формування пріоритетних стадій розвитку економічних напрямів діяльності Великої Британії та України; порівняння – для проведення ґрунтовного аналізу динаміки експортно-імпортних операцій і інвестиційних потоків між Україною та Сполученим Королівством, визначення ваги впливу аспектів трансформації Європейського Союзу на економічний розвиток основних країн-членів),

термінологічний – для дослідження підходів до з’ясування суті терміну «міжнародна торгівля»; статистичний – для структурного аналізу двостороннього економічного співробітництва між Україною та Великою Британією; моделювання – для розробки шляхів вдосконалення торгівельно-економічного співробітництва між країнами ЄС та Україною; історичний метод; аналіз наукової літератури використано з метою комплексного підходу для дослідження поставлених завдань.

Інформаційна основа дослідження. Для дослідження були використані статистичні дані Офісу національної статистики Великої Британії, Євростату, науково-дослідницькі праці українських та іноземних вчених, інформаційні матеріали довідкових й статистичних видань, Інтернет джерела, підручники, посібники, економічні гіді, звіти тощо.

Наукова новизна полягає у виявленні сучасних тенденцій та шляхів розвитку торгівельно-економічного співробітництва між Україною та Великою Британією з урахуванням впливу європейських трансформаційних процесів на економічну діяльність країн.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці сучасних та ефективних напрямків торгівельно-економічної кооперації Великої Британії та України, а також формуванні основних рекомендацій для вдосконалення системи економічного співробітництва між країнами ЄС та Україною в контексті геополітичної й гео економічної зміни європейського простору.

Апробація результатів дослідження. Основні аспекти і положення роботи доповідалися автором на Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції студентів та молодих вчених «Проблеми сталого, креативного і прозорого розвитку: глобальний, європейський та український виміри», на тему: «Дезінтеграційні процеси в Європі» м. Тернопіль, 14 – 15 березня 2019 року [14], Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів «Розвиток міжнародних відносин України та країн Вишеградської

четвірки», на тему «Сучасні дезінтеграційні процеси на європейському континенті: виклики та уроки для країн Європи» м. Тернопіль, 4–5 грудня 2019 року [2], а також опубліковані у Віснику Львівського університету [15].

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел з 64 найменувань, додатків, 9 таблиць, 26 рисунків. Загальний обсяг роботи – 77 сторінок.

В першому розділі роботи розглянуто поняття «міжнародна торгівля», класифіковано основні типи та форми міжнародної торгівлі, доведено взаємозв'язок міжнародної торгівлі та економічного зростання держави, окреслено основні фактори впливу на їх взаємодію, наведено низку переваг і недоліків здійснення зовнішньоторговельної діяльності, а також розглянуто та виділено основні теорії міжнародної економічної дезінтеграції.

У другому розділі магістерської роботи сформовано етапи розвитку економічно-торгівельного співробітництва України і Великої Британії, глибоко проаналізовано динаміку експортно-імпортних операцій між державами, наведено товарну структуру та визначено основні види послуг, якими торгують Україна і Сполучене Королівство. Також в цьому розділі велику увагу зосереджено на дослідженні та аналізі українсько-британського інвестиційного середовища.

В третьому розділі роботи, в призмі аналізу наслідків та викликів геополітичної трансформації ЄС, визначено основні фактори впливу Брексіт на розвиток співробітництва України і Великої Британії, оцінено та виявлено нові перспективи розвитку економічної системи України в контексті Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство, запропоновано напрямки вдосконалення двостороннього торгівельно-економічного співробітництва України та Німеччини, Польщі, Нідерландів, Великої Британії – її основних партнерів в європейському просторі.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1. Суть, форми та сучасні теорії формування міжнародної торгівлі

Багато дослідників та економістів присвятили свої праці дослідженню основних аспектів, форм та розробці нових моделей формування світової торгівлі. В контексті дослідження, насамперед, слід зосередити увагу на еволюції суті поняття «міжнародна торгівля» (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Визначення поняття «міжнародна торгівля» іноземними та вітчизняними дослідниками [38; 42; 6; 35; 30]

Автор	Визначення терміну «міжнародна торгівля»
Алісса Коулман	Міжнародна торгівля – це обмін товарами, послугами, акціями, капіталом тощо через кордони, спричинений глобалізацією та вільним потоком торгівлі, що допомогли країнам по всьому світу брати участь у торговій практиці та розвивати власну економіку [38].
Даніель Віфлеєм, Дональд Макрей, Родні Нойфельд, Ізабель Ван Дамм	Торгівля – це акт обміну товарами або послугами через операції продажу або бартеру. Міжнародна торгівля – це розширення комерційного обміну товарами і послугами на світовій арені за національні кордони держави [42].
Дахно І. І.	Міжнародна торгівля — це сукупність зовнішньої торгівлі різних країн світу, а зовнішня торгівля як складова зовнішньоекономічних зв'язків поділяється на експорт та імпорт товарів. Сума експорту та імпорту утворює зовнішньоторговельний оборот [6].
Циганкова Т. М.	З операційної точки зору міжнародна торгівля — це процес безпосереднього обміну товарами та послугами між господарюючими суб'єктами різних держав, державами та міжнародними організаціями... З державно-політичної точки зору міжнародну торгівлю можна розглядати як особливий тип суспільних відносин, які виникають у світовій системі господарства в процесі і з приводу обміну товарами та послугами між державами, що мають власні зовнішні і зовнішньоторговельні політики [35].
Савельєв Є.В., Зварич І.Я.	Міжнародна торгівля – це обмін капіталом, товарами та послугами через міжнародні кордони, або території. В більшості країнах світу міжнародна торгівля формує вагому частку ВВП [30].

Отже, міжнародна торгівля – це процес обміну або продажу товарів та послуг між країнами світу в глобальній економічній системі, з метою налагодження та посилення торгівельно-економічного співробітництва між суб'єктами господарювання.

В результаті поглибленого теоретичного аналізу основних характеристик міжнародної торгівлі, виокремлено низку індивідуальних особливостей: нерухомість факторів праці; гетерогенні ринки; національні групи; різні політичні одиниці; торгівельна політика; валюта [64].

Виходячи з вищенаведених особливостей, варто виокремити та проаналізувати основні типи міжнародної торгівлі.

Експортна торгівля (Export Trade) – це вид міжнародної торгівлі, який ґрунтується на процесі продажу товарів та послуг вітчизняного виробництва іноземним ринкам. Такий спосіб торгівлі забезпечує можливість максимального використання виробничих потужностей держави (наприклад, Китай експортує обладнання радіомовлення, комп'ютери та відеодисплеї до США. Натомість США експортує в Китай літаки, гелікоптери та машини) [59].

Імпортна торгівля (Import Trade) – це процес обміну або придбання товарів чи послуг з іноземної держави, які не можуть бути вироблені у достатній кількості на території країни, що імпортує, або це виробництво потребує більших затрат та часу (наприклад, Індія імпортує сиру нафту з ОАЕ, через відсутність власних родовищ. В свою чергу, ОАЕ імпортують з Індії продукцію легкої промисловості, оскільки її простіше та дешевше закупити, ніж виготовляти у своїй країні) [63].

Транзитна торгівля (Entrepot Trade) – це специфічна форма міжнародної торгівлі, в якій поєднуються і експортна, і імпортна торгівля – товари та послуги імпортуються з однієї країни, щоб в майбутньому їх можна було експортувати до іншої, при умові що вони не використовуються для споживання чи продажу в країні-імпортері. Натомість країна-імпортер, перш ніж знову експортувати цей товар, додає йому деяку цінність (наприклад, якщо

Таїланд експортує гуму до Індії, яка обробляє її та реекспортує до іншої держави) [58].

В контексті дослідження та обґрунтування основних форм міжнародної торгівлі, наведемо їх структуровану класифікацію (рис.1.1).

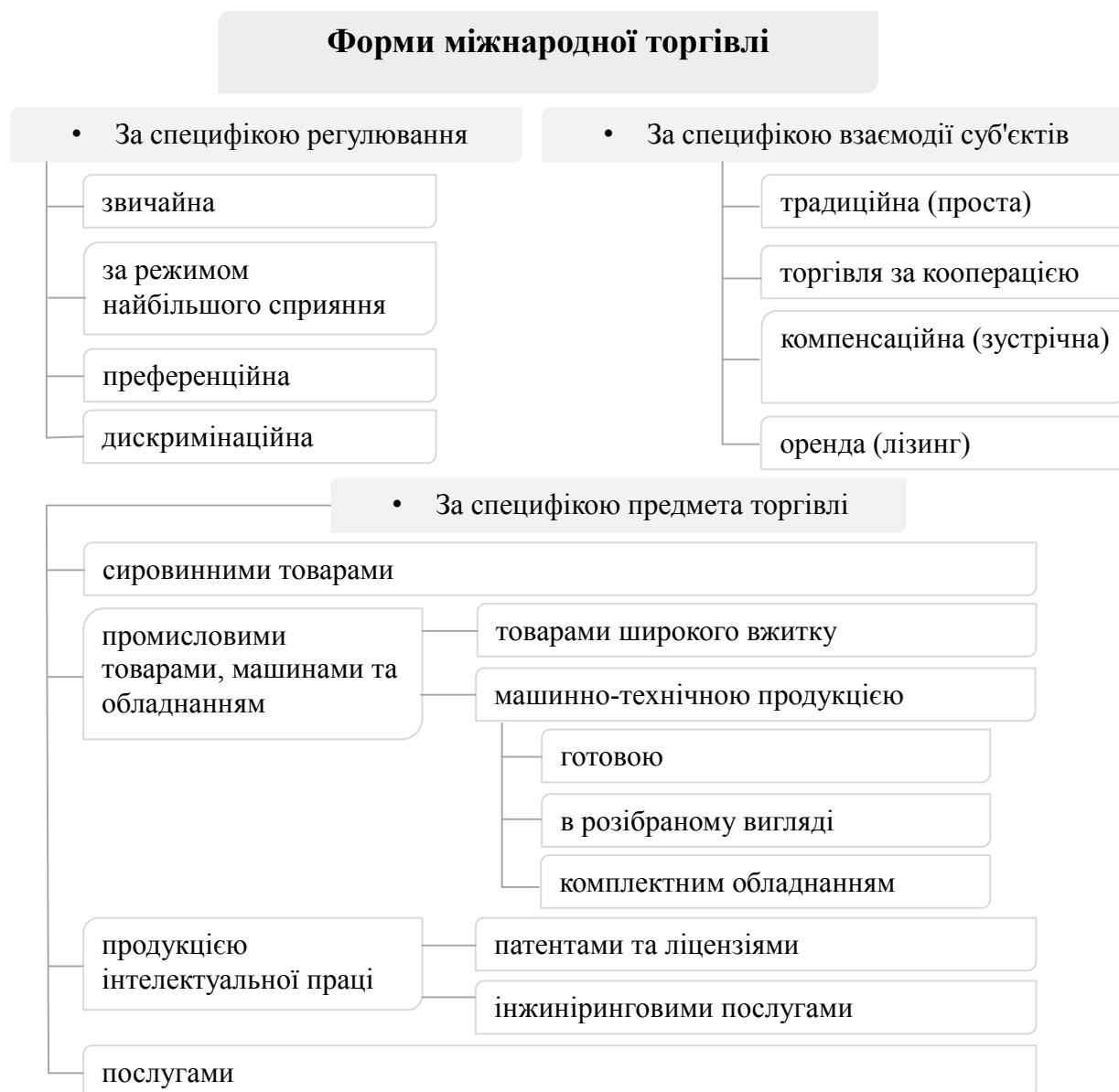

Рис.1.1. Класифікація основних форм міжнародної торгівлі [24]

Звичайний торговельний режим держави не передбачає надання будь-яких пільг чи преференцій іншій на взаємній основі або в односторонньому порядку. В цьому випадку, окрім підвищеної ставки митного оподаткування застосовуються і більш жорсткі важелі регулювання торговельних відносин – непільгова (звичайна) система оподаткування імпортованих товарів, кількісні

обмеження тощо. Міжнародна торгівля в режимі найбільшого сприяння ґрунтується на взаємній домовленості надання одна одній спрощених правил та механізмів для проведення зовнішньоторговельних операцій, а також привілеїв і пільг щодо митних зборів, ставок мита. Умови преференційної торгівлі передбачають надання однією країною іншій пільг у здійсненні торгівельної діяльності. Дискримінаційна торгівля виникає з конфлікту економічно-торгівельного характеру між країнами та передбачає застосування жорстких обмежувальних інструментів (ембарго, бойкот, блокада) [24].

Серед основних форм міжнародної торгівлі найпоширенішою вважають традиційну (просту) торгівлю, яка характеризується «вільним» експортом та імпортом товарів і послуг. Торгівля за кооперацією передбачає довгострокову узгодженість виробничих зв'язків та торгівельного співробітництва. Компенсаційна (зустрічна) торгівля ґрунтується на специфіці взаємовідносин експортера та імпортера, при яких закупівля товарів чи послуг обумовлюється продажем, або продаж товарів чи послуг пов'язується з відповідною закупкою. Базою для здійснення орендної (лізингової) торгівлі є орендні відносини між експортером та імпортером, суть яких полягає в наданні орендодавцем орендарю товару для користування за певну винагороду та на попередньо встановлений термін згідно орендного договору [24].

Міжнародна торгівля сировинними товарами характеризується нестабільністю глобального ринку, оскільки він є вразливим від низки прямих та побічних факторів. Торгівля промисловими товарами, машинами та обладнанням здійснюється для задоволення загального попиту та потреб споживачів на міжнародних ринках. Торгівельні операції з продукцією інтелектуальної власності передбачають застосування патентного права – права виключного використання. Інжиніринговий лізинг є формою передачі технології зважаючи на те, що послуги надаються з використання науково-технічних та технологічних розробок. Міжнародна торгівля послугами під

впливом процесів глобалізації передбачає вільний рух робочої сили та операцій через кордони держав світу [24].

Важливою передумовою визначення та обґрунтування економічної природи глобальної торгівлі є аналіз та окреслення основних аспектів сучасних теорій міжнародної торгівлі (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Сучасні теорії міжнародної торгівлі [4]

Період	Автор	Теорія	Роль держави
<i>Неокласична школа</i>			
1930-ті	Е. Гекшер, Б.Олін (Швеція)	Пропорційності факторів виробництва	Вільна торгівля без втручання держави
1950-ті	В. Леонтьєв (США)	Парадокс Леонтьєва	
1970-ті	П. Самуельсон (США)	Специфічних факторів виробництва	
<i>Альтернативні теорії</i>			
1960-ті	П. Кругман (США)	Ефект масштабу	Регулювання державою
	Ст. Ліндер (США)	Гіпотеза переважного попиту	
<i>Теорії неотехнологічного напрямку</i>			
1960-ті	Р. Вернон (США)	Життєвого циклу продукту	Регулювання державою
	М. Познер (США)	Технологічного розриву	
1970-ті	Дж. Бгагваті (США)	Обкрадаючого зростання	
1980-ті	М. Портер (США)	Конкурентної переваги нації	

Враховуючи природу та економічну суть вищенаведених теорій, можна зробити наступні висновки: важливим компонентом сучасних теорій міжнародної торгівлі є зовнішньоторговельна політика держави, яку регулюють відповідно до стану національного та світового ринків, взаємовідносин економічних партнерів та стану міжнародної торгівельної кооперації, її динаміки; сучасні умови передбачають вищу мобільність факторів виробництва та часткову мобільність робочої сили; економічний ефект від частки міжнародних торгівельних операцій, відображається як на рівні підприємства, фірми, ТНК, так і на рівні національного й міжнародного ринків; технологічний

прогрес, новітні технології та глобалізаційні процеси стали феноменами розвитку сучасних теорій міжнародної торгівлі [4].

1.2. Міжнародна торгівля та економічний розвиток

Існує тісний взаємозв'язок між економічним розвитком держави та результатами її зовнішньої торгівлі – міжнародних торговельних відносин. Згідно з світовою практикою, дослідники, економісти й аналітики зазначають, що на економічний розвиток впливають чотири фактори (рис.1.2).

Рис.1.2. Фактори впливу на економічне зростання держави [41]

Уряди держав, які зосереджуються на вищенаведених сферах та впроваджують ефективну політику їх зростання досягають позитивних економічних ефектів набагато швидше ніж інші країни.

Міжнародна торгівля, як і економічне зростання, характеризується впливом схожої низки різноманітних факторів, але в контексті дослідження слід виділити та узагальнити чітку структуру елементів впливу на посилення важливості та ролі міжнародної торгівлі в сучасному світі (рис.1.3).

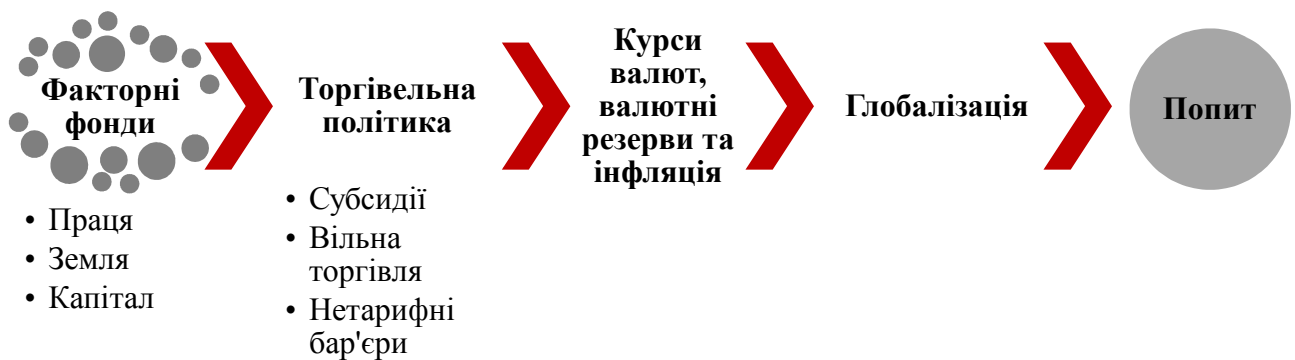

Рис.1.3. Фактори впливу на зростання міжнародної торгівлі [49]

Наприклад, згідно з теорією міжнародної торгівлі Гекшера-Оліна, держава з високою часткою некваліфікованої робочої сили займається виробництвом товарів, що потребують низької затрати праці та коштів, в той час як країна з наявністю природних ресурсів експортує їх. В цьому випадку враховується і продуктивність використання цих факторів.

Торгівельна політика прямо впливає на експортно-імпортні показники зовнішньої торгівлі країни. Інструменти, які обмежують імпорт або стимулюють експорт (субсидії), змінюють ціни на ці товари та послуги, що в свою чергу роблять їх конкурентоспроможними на міжнародних ринках, або навпаки.

Держави, які застосовують обмежувальну торгівельну політику (високі мита, імпортні тарифи) здебільшого мають більший торговий дефіцит, ніж

країни, які усувають будь-які перешкоди та використовують політику відкритої торгівлі. Вплив нетарифних бар'єрів на зростання міжнародної торгівлі характеризується важливістю обдуманого та зваженого рішення влади країни до впровадження обмежувальних заходів в міжнародній торгівлі.

Вагомою причиною зменшення обсягів міжнародної торгівлі є природні та штучні спекуляції валютними курсами. Ріст внутрішнього курсу валюти дає конкурентоспроможний виклик експортерам, які в майбутньому можуть зіштовхнутись з проблемами збуту продукції.

Через недостатнє забезпечення резервів іноземних валют державі важко конкурувати на міжнародних ринках, внаслідок чого зменшуються обсяги експортно-імпортних операцій.

Безпосередній вплив на торгівельний баланс та міжнародні торгівельні операції здійснює рівень інфляції – якщо в державі зафіксований високий рівень інфляції, то ціна виробництва одиниці товару може бути вищою за ціну виробництва того ж товару в іншій країні.

Суть впливу глобалізації на розвиток та нарощення об'ємів міжнародної торгівлі полягає в завданні національних економік до більш інтегрованого взаємозв'язку та кооперації, що відбувається через процеси поширення та обміну комунікаційними технологіями, розмиттям торгівельних бар'єрів, збільшенням припливу капіталу в економіки країн.

Глобалізацію вважають однією з рушійних сил сучасності для зростання міжнародної торгівлі.

Важливою складовою світової торгівлі є попит на ті чи інші товари та послуги. Зважаючи на індивідуальні особливості та важливість конкретної продукції для окремих країн, зміни в попиті на неї відіграє значну роль на динаміці зовнішньої торгівлі держави, а отже і на обсягах міжнародної торгівлі [49].

Розглянувши основні фактори, які сприяють росту обсягів міжнародної торгівлі й економічному зростанню та обґрунтувавши важливість міжнародної

торгівлі для економічного розвитку країни, слід визначити типи економічного зростання (рис. 1.4).

Рис.1.4. Типи економічного зростання [48]

Вищенаведена типологія економічного зростання базується та історичній еволюції методологічних та практичних засад теорій міжнародної торгівлі.

В результаті глибокого та структурного дослідження економічного росту країни та ролі зовнішньоторговельної діяльності до основних переваг міжнародної торгівлі відносять: різноманіття товарів та послуг – здійснення зовнішньоторговельних операцій надає споживачам широкий вибір продукції,

який покращує рівень та якість життя населення, а також сприяє економічному зростанню держави; ефективне використання ресурсів – через розподіл використання ресурсів, країни спеціалізуються у виробництві конкретних товарів, в яких мають порівняльні переваги; економія масштабу – передбачає нарощення виробничих потужностей, для задоволення не тільки внутрішнього, але і зовнішнього попиту; посилення конкурентоспроможності – задоволення попиту іноземних споживачів посилюватимуть позиції виробників на міжнародній арені та створюватиме здорове конкурентне середовище; передача технологій та інновацій – в міжнародній практиці розвинені країни передають новітні технологічні процеси країнам, що розвиваються; створення нових робочих місць – підвищення обсягів міжнародних торгівельних операцій між країнами світу створює велику кількість робочих місць та зменшує загальний рівень безробіття [44].

Попри позитивний вплив на економічне зростання, міжнародна торгівля породжує і низку недоліків: надзалежність – компанії та держави, які здійснюють зовнішню торгівлю стають вразливими до глобальних подій; нездорова та недобросовісна конкуренція – великі іноземні фірми, транснаціональні компанії є перешкодою для розвитку та функціонування нових підприємств та стартапів; швидка вичерпність природних ресурсів – відкриття національного ринку для глобальних корпорацій та іноземних компаній з метою поглиблення міжнародної торгівлі призводить до стрімкого вичерпування вітчизняних природних ресурсів; загроза національній економіці та безпеці – надмірна імпортна залежність держави може спричинити міжнародні конфлікти з іноземними експортерами, які змусять приймати невідповідні національним інтересам рішення, а також ставити під загрозу внутрішнє виробництво та вітчизняних підприємців [44].

Зваживши усі переваги та недоліки міжнародної торгівельної діяльності варто підкреслити, що в призмі сучасності, розвиток міжнародної торгівлі та

кооперації став необхідним важелем для забезпечення позитивної динаміки економічного росту країни і зміцнення її позицій на світовому ринку.

1.3. Глобальний та локальний виміри гео економічного перетворення світу

Міжнародна торгівля характеризується глибокою історією з тих пір як перші цивілізації почали здійснювати торгівельні операції. Але протягом останніх десятиліть її розвиток та вплив посилились до глобальних масштабів і набувають все більшого значення для кожної держави світу. Міжнародна торгівля підтримує світову економіку, де утворюється тісний взаємозв'язок – на ціни, попит та пропозицію впливають глобальні події не тільки економічного змісту, але і політичного, соціального, культурного, релігійного, і навпаки.

Еволюцію економічного розвитку держав світу, в сучасних умовах, важко уявити ізольованими від впливу глобалізаційних процесів та без усунення бар'єрів для тіснішого співробітництва між економічними суб'єктами заради взаємовигідних торгівельних результатів діяльності. При цьому слід зосередитись на «ефекті доміно»: глобалізація утворила взаємопов'язану та взаємозалежну систему відносин між державами світу, коли вони частково або практично повністю залежать одна від одної, тому будь-які вагомні зміни в політичному, соціальному або економічному середовищах однієї країни, безпосередньо впливають на інші.

В ряді поставлених задач, слід зосередити свою увагу на розгляді сучасного процесу становлення та переформування економічних, торгівельних, соціальних, політичних і дипломатичних відносин між державами. Усі ці системи прийнято називати гео економічним перетворенням світу.

Досліджуючи основні фактори, чинники і, безпосередньо, виміри гео економічної зміни карти світу, ми визначили що цей процес тісно пов'язаний з поняттями «інтеграція» та «дезінтеграція».

Розглянемо структурну класифікацію визначень терміну «інтеграція»:

- дія або процес успішного приєднання або змішування з іншою групою людей: расової, культурної інтеграції;
- дію або процес ефективного взаємопроникнення двох або більше суб'єктів;
- процес об'єднання двох або більше об'єктів в одну систему;
- процес інтернаціоналізації господарського життя, зближення, об'єднання економік ряду країн [39].

Протилежним явищем «інтеграційним процесам» є «дезінтеграційні процеси». Термін «економічної дезінтеграції» введено в літературу з 1938 року, коли науковці світу, а саме: Л. Мізес, В. Ропке, М. Бону, Ф. Хайєк, Ф. Хілгерт почали досліджувати причини та наслідки Великої Депресії 1931 -1933 рр. [3].

В основі міжнародних економічних дезінтеграційних теорій покладено факт збільшення торговельних бар'єрів та обмеження руху факторів виробництва, а також посилення розбіжностей економічних політик країн, що дезінтегруються.

Розглянемо основні теорії міжнародної економічної дезінтеграції (рис.1.5).

Рис.1.5. Теорії міжнародної економічної дезінтеграції [36]

Вивчення сучасного стану трансформаційної зміни геополітичного та геоекономічного світу вимагає чіткого опису основних причин виникнення дезінтеграції, а також виокремлення дезінтеграційних процесів в різних умовах, а саме визначення моделей, через які відбувається порушення та дисбаланс зв'язків в інтеграційній системі.

Процес інтеграції передбачає безперервну зміну певної низки характеристик. Зазвичай інтеграцію розглядають як «форму» і «процес», не зважаючи на те, що в межах інтеграційних процесів формуються якісні стадії, суперечливі ситуації, прискорене економічне зростання чи, навпаки, спад економіки та виникнення криз, які в більшості випадків залишаються поза увагою і спричиняють перші поштовхи до утворення дезінтеграційних процесів.

Німецький політолог та соціолог Карл Вольфганг Дойч визначає низку причин, які призводять до розвитку процесів дезінтеграції:

1. Стрімке зростання економічного, політичного або військового тягаря для всієї держави, її економічних агентів, населення, або окремої її складової.
2. Зростання регіональної, економічної, соціальної, дипломатичної диференціації в більш швидкому та різкому темпі, ніж будь-які позитивні інтеграційні процеси.
3. Нездатність політичної еліти та уряду вчасно й ефективно проводити потрібні реформи.
4. Закритий характер економічної та політичної еліти.
5. Падіння адміністративних та політичних можливостей уряду.
6. Швидший ріст політичної активності та соціальної мобілізації, ніж набуття всенародної політичної культури [43].

У зв'язку з вищевикладеними причинами дезінтеграції, варто виділити основне ядро – конфлікт економічних інтересів, які проявляються більш відкрито, ніж політичні.

Локальний вимір дезінтеграційних економічних явищ базується на глобальному. Проте, проаналізувавши глобальні чинники, ми вирішили зосередити свою увагу на дослідженні європейських моделей геоекономічного перетворення світу: дезінтеграцію, що виникла через конфлікт інтересів та латентну дезінтеграцію [37].

Таким чином, дезінтеграція, що виникла через конфлікт інтересів – виникає тоді, коли інтеграція несла примусовий характер під тиском країни-гегемона та в результаті вагомих причин – внутрішня/зовнішня кризи, що несуть характер розпаду інтеграційного об'єднання на окремі частини, які прагнуть до максимальної самостійності та незалежності.

В іншому випадку місце має латентна дезінтеграція. Характер дезінтеграційних процесів цієї моделі не означає повного розпаду взаємовідносин, виділяється інтеграційне ядро, яке є зацікавленим в подальшому співробітництві [23].

Таким чином, глобальний та локальний виміри геоекономічного перетворення світу взаємопов'язані явища, які утворюють різноманітні економічні, політичні, інвестиційні, територіальні та соціальні зміни в структурі світового устрою з позитивними та негативними наслідками для їх учасників.

Висновки до розділу 1

Міжнародна торгівля - це процес обміну або продажу товарів та послуг між країнами світу в глобальній економічній системі, з метою налагодження та посилення торгівельно-економічного співробітництва між суб'єктами господарювання.

За практичними цілями виділяють три основних типи міжнародної торгівлі: експорту, імпорту і транзитну. Форми світової торгівлі класифікують: за специфікою регулювання (звичайна; за режимом найбільшого сприяння; преференційна; дискримінаційна); за специфікою взаємодії суб'єктів (традиційна (проста); торгівля за кооперацією; компенсаційна (зустрічна); оренда (лізинг)); за специфікою предмета торгівлі (сировинними товарами; промисловими товарами, машинами та обладнанням; продукцією інтелектуальної праці; послугами).

Доведено взаємозалежність та взаємозв'язок міжнародної торгівлі та економічного зростання держави. Окреслено основні фактори впливу на економічне зростання та торгівлю між країнами. Обґрунтовано головні типи економічного зростання, до яких відносять – зростання експорту; зростання імпорту; економічні цикли буму та поривів; зростання кількості споживачів.

Узагальнено переваги та недоліки здійснення зовнішньоторговельної діяльності. Переваги: різноманіття товарів та послуг; економія масштабу; ефективніше використання ресурсів; посилення конкурентоспроможності; передача технологій та інновацій; створення нових робочих місць. Недоліки: недобросовісна та нездорова конкуренція; швидка вичерпність природних ресурсів; надзалежність; загроза національній економіці і безпеці.

В контексті дослідження глобального й локального вимірів геоекономічного перетворення світу, проаналізовано та виділено основні теорії міжнародної економічної дезінтеграції, розглянуто європейські моделі економічної дезінтеграції.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ

2.1. Етапи розвитку економічних напрямів діяльності

Дослідження всебічної економічно-торгівельної кооперації між Сполученим Королівством та Україною ґрунтується на окресленні та узагальненні основних етапів розвитку економічних напрямів їх діяльності.

Встановлення двосторонніх відносин між Україною та Великою Британією розпочалося в 90-х роках ХХ ст. (рис.2.1).

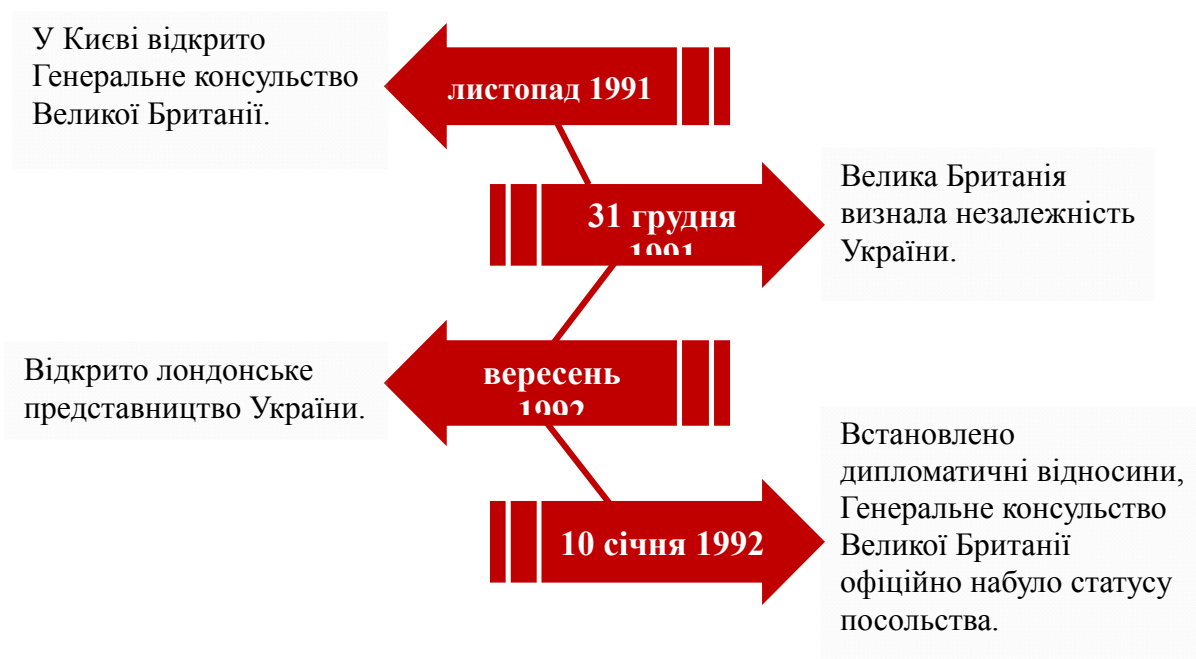

Рис.2.1. Часова лінія формування базису українсько-британських відносин

***складено автором самостійно**

Перший етап (1991-1994 рр.) – спостерігається певна стриманість та факт другорядності британсько-українських відносин для Великої Британії. Це досить природне явище для західноєвропейських країн, оскільки подібна методика проведення зовнішньої політики є цілком закономірною щодо

«обережного» ставлення до нових незалежних держав. З початку встановлення двосторонніх відносин перед обома державами постало чимало проблем. І це не дивно, адже через брак спілкування їм було складно встановлювати стосунки з англійським середовищем, крім того, українська діаспора не була чисельною і жодним чином не представлена у політичних колах держави. Велика Британія, зі свого боку, розглядала Україну як сферу впливу Російської Федерації та не прагнула до поглиблення контактів з нею. Початок 90-х років характеризувався відсутністю стабільної валюти та високим рівнем інфляції, через що Україна вважалася зоною ризику для Великої Британії.

Під час першого етапу встановлення двосторонньої співпраці між двома країнами було підписано низку наступних договорів:

14 грудня 1991 р. - спільне комюніке про встановлення консульських відносин між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії;

15 вересня 1992 р. - спільна Декларація між Україною і Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії;

10 лютого 1993 р. - Договір між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії про принципи відносин і співробітництво;

10 лютого 1993 р. - Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії стосовно технічної допомоги [34].

Таким чином, 1991 – 1994 роки мали статус «початкових» у розбудові двосторонніх відносин, тобто етапом становлення договірно-правової бази українсько-британських відносин.

Другий етап (1994 – 2000 рр.) – поступова зміна ставлення країн Заходу, в тому числі Великої Британії, до України. 5 грудня 1994 року в Будапешті було підписано Меморандум про гарантії безпеки України з боку РФ, Великої Британії та США та Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, що стало

головною причиною у покращенні усесторонніх відносин між Україною та Сполученим Королівством. У 1995 році, під час перебування Міністра закордонних справ Великої Британії Малкольма Ріфкінда у Києві, було зазначено, що важливим пріоритетом британської зовнішньої політики є налагодження тісніших економічно-торгівельних зв'язків між Сполученим Королівством та Україною [57].

У практичному плані поліпшення двосторонньої співпраці знайшло своє вираження у підтримці з боку Великої Британії євроінтеграційних прагнень України. Сполучене Королівство виступило другою країною, що ратифікувала Угоду України з ЄС про партнерство та співробітництво, а також активно сприяла вступу України до Ради Європи. 23-25 червня 1998 року відбувся конструктивний діалог між заступником держсекретаря закордонних справ Великої Британії Д. Хендерсона та міністром закордонних справ України Б. Тарасюком, з кола питань двосторонніх відносин, перспектив та проблем, пов'язаних з інтеграцією України до європейських економічних та політичних структур. У лютому 1999 року було окреслено напрями розвитку торгівельно-економічних відносин, визначено шляхи зміцнення політичних контактів між Україною та Великою Британією [5].

У квітні 2000 року було підписано Меморандум про взаєморозуміння стосовно співробітництва та координації між міністерствами закордонних справ України та Великої Британії, що стало кульмінацією другого етапу розвитку українсько-британських відносин [32].

Третій етап (2001-2004 рр.) – характеризувався погіршенням двосторонніх відносин між Україною та Сполученим Королівством (рис.2.2). Впродовж 2001-2002 років з боку британського уряду лунала критика стосовно невдалої та повільної процедури проведення українських реформ. Найбільше обурення спричинило порушення прав людини та наступ на свободу слова з боку української влади. Можливість незаконного експорту радарних систем «Кольчуга» до Іраку, нанесло чергового серйозного удару українсько-

британським дипломатичним відносинам у 2002 році. «Кольчужний скандал» став найбільшою невдачею української зовнішньоекономічної політики, хоча обвинувачення українського уряду не були підтвержені судом, вони були активно використані Сполученим Королівством, як вагомий привід змінити своє відношення до питання членства України в ЄС [32].

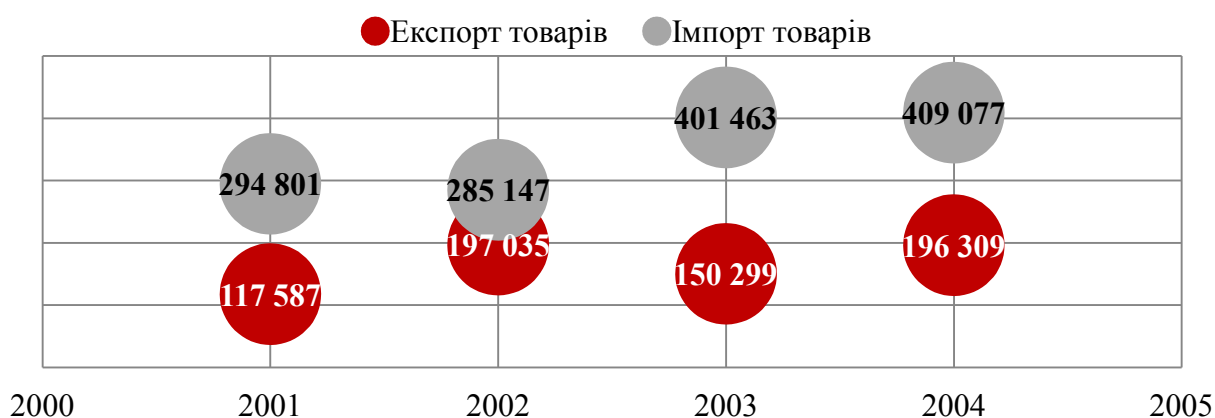

Рис.2.2. Динаміка експортно-імпортних операцій між Україною та Великою Британією (2001-2004 рр.) (в тис. дол. США) [45; 31; 61]

Четвертий етап (2005-2014 рр.) – 1 грудня 2005 року відбувся саміт «Україна – ЄС» підсумками якого стало визнання покращення атмосфери відносин Євросоюзу з Україною та підтримки успішного проведення українських економічних, торговельних, політичних реформ зі сторони країн ЄС, в тому числі і Великої Британії (рис.2.3).

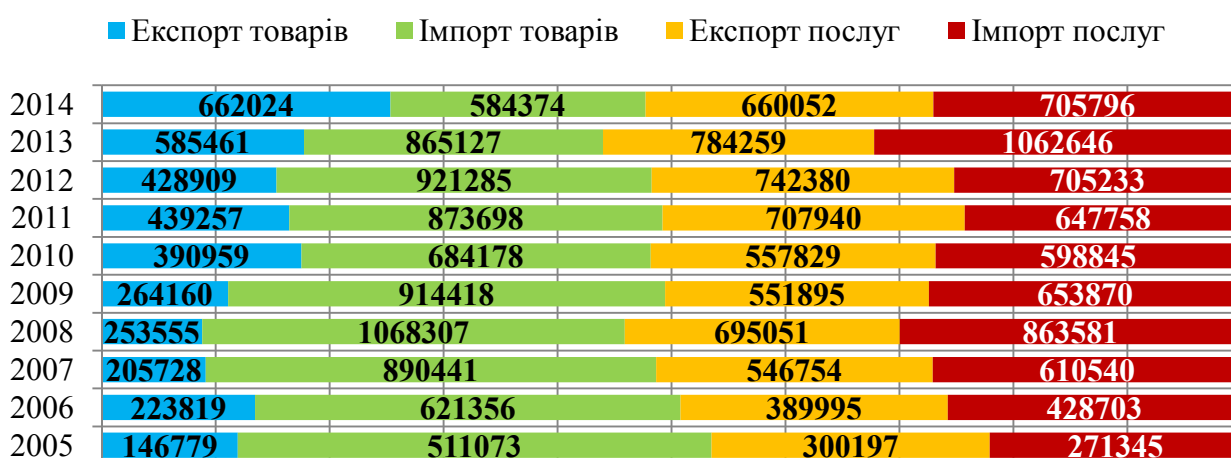

Рис.2.3. Динаміка експортно-імпортних операцій між Україною та Великою Британією (2005-2014 рр.) (в тис. дол. США) [31; 61]

2008-2009 роки характеризувались інтенсифікацією двостороннього економічного співробітництва та великою кількістю візитів на всіх політичних рівнях. У 2013 року з боку двох країн було приділено увагу питанню підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС під час Вільнюського саміту «Східного партнерства», а також обговорено шляхи поглиблення торгівельно-економічного інвестиційного співробітництва [32].

П'ятий етап (2015-2020 рр.) – сучасний етап розвитку українсько-британської торгівельно-економічної співпраці є досить неоднозначним. Експерти вважають, що в сучасних умовах з трьох європейських китів – Великої Британії, Франції та Німеччини, найбільше Україна може покладатись на першого. З самого початку російської агресії стосовно України, Велика Британія активно бере участь у захисті українських інтересів не тільки в політичній сфері, але й в економічній – надаючи матеріально-технічну допомогу Збройним силам України (близько 4,9 млн. дол. США) [33].

2016 рік став важливим для України та Сполученого Королівства в контексті визначення подальшого економічного співробітництва. Незважаючи на результати проведеного 23 червня 2016 року загальнонаціонального референдуму у Великій Британії про вихід країни з ЄС, Україна та Сполучене Королівство продовжують зберігати тісні економічно-торгівельні відносини [28].

В 2017 році у Лондоні була проведена міжнародна конференція присвячена реформам в Україні. Уряд Великої Британії визнав високий потенціал України та зазначив, що реформування основних сфер та галузей, зокрема економічної і торгівельної, сприятимуть зростанню не тільки України, але і Європейського континенту. 8 жовтня 2020 року між Україною та Великою Британією було підписано Угоду про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство [56].

2.2. Аналіз динаміки експортно-імпортних операцій між Україною й Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії

Базисним підґрунтям здійснення зовнішньоторговельної діяльності держав є купівля-продаж товарів та послуг для забезпечення населення іноземною продукцією, вітчизняне виробництво якої не задовольняє внутрішній попит, надання більшого вибору для покупців, а також для зміцнення взаємних торгівельних відносин між країнами та їх економічними суб'єктами.

В попередньому пункті було досліджено та окреслено динаміку основних показників торгівельного співробітництва України та Великої Британії в контексті етапів розвитку економічних напрямів діяльності між державами. На нашу думку, сучасний фаза розвитку українсько-британської торгівельно-економічної співпраці потребує детального аналізу та всебічного вивчення, на основі результатів яких можна зробити ґрунтовний висновок та розробити ефективну систему шляхів удосконалення економічно-торгівельної кооперації між країнами.

Таблиця 2.1

Динаміка торгівельних операцій товарами між Україною та Великою Британією (у тис. дол. США) [31]

Рік	Експорт	у % до попереднього року	Імпорт	у % до попереднього року	Сальдо
2015	367897,3	62,4	570127,8	82,4	-202230,5
2016	317792,1	86,4	709262,8	124,4	-391470,6
2017	480025,7	151,1	798949,8	112,6	-318924,1
2018	584229,9	121,7	892120,1	111,7	-307890,1
2019	628101,5	107,5	767173,4	86,0	-139071,9

Узагальнивши показники експорту та імпорту товарів, а також торгівельного сальдо (табл.2.1), визначено наступне: протягом досліджуваного періоду (2015-2020 рр.) спостерігається позитивна динаміка зростання вартості вітчизняного експорту товарів до Сполученого Королівства – з 367897,3 тис. дол. США (2015 р.) до 628101,5 тис. дол. США (2019 р.). Найнижча вартість

обсягу експортованих товарів зафіксована в 2016 році (317792,1 тис. дол. США). Динаміку зростання можна спостерігати і в фінансових результатах здійснення імпорتنих операцій України та Великої Британії – з 570127,8 тис. дол. США (2015 р.) до 892120,1 тис. дол. США (2018 р.). З 2019 року підтверджено значний спад вартості імпортованих товарів зі Сполученого Королівства – 767173,4 тис. дол. США. Найнижчий показник вартості імпорتنих операцій, здійснених Україною – 709262,8 тис. дол. США (2016 р.). Варто зауважити, що в контексті дослідження динаміки експортно-імпорتنюї діяльності товарами протягом досліджуваного періоду, торгівельне сальдо України є від’ємним (імпортна вартість переважає експортну). В 2019 році зафіксовано найнижче значення сальдо (–139071,9 тис. дол. США), що характеризує зростання експортного потенціалу України та часткове зміцнення національної економіки. Графічне відображення українсько-британської двосторонньої торгівлі товарами протягом 2015-2020 рр. узагальнено на рис.2.4.

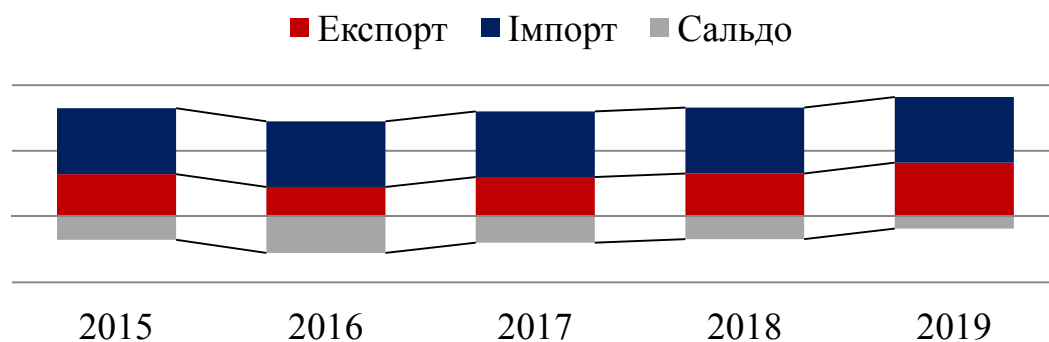
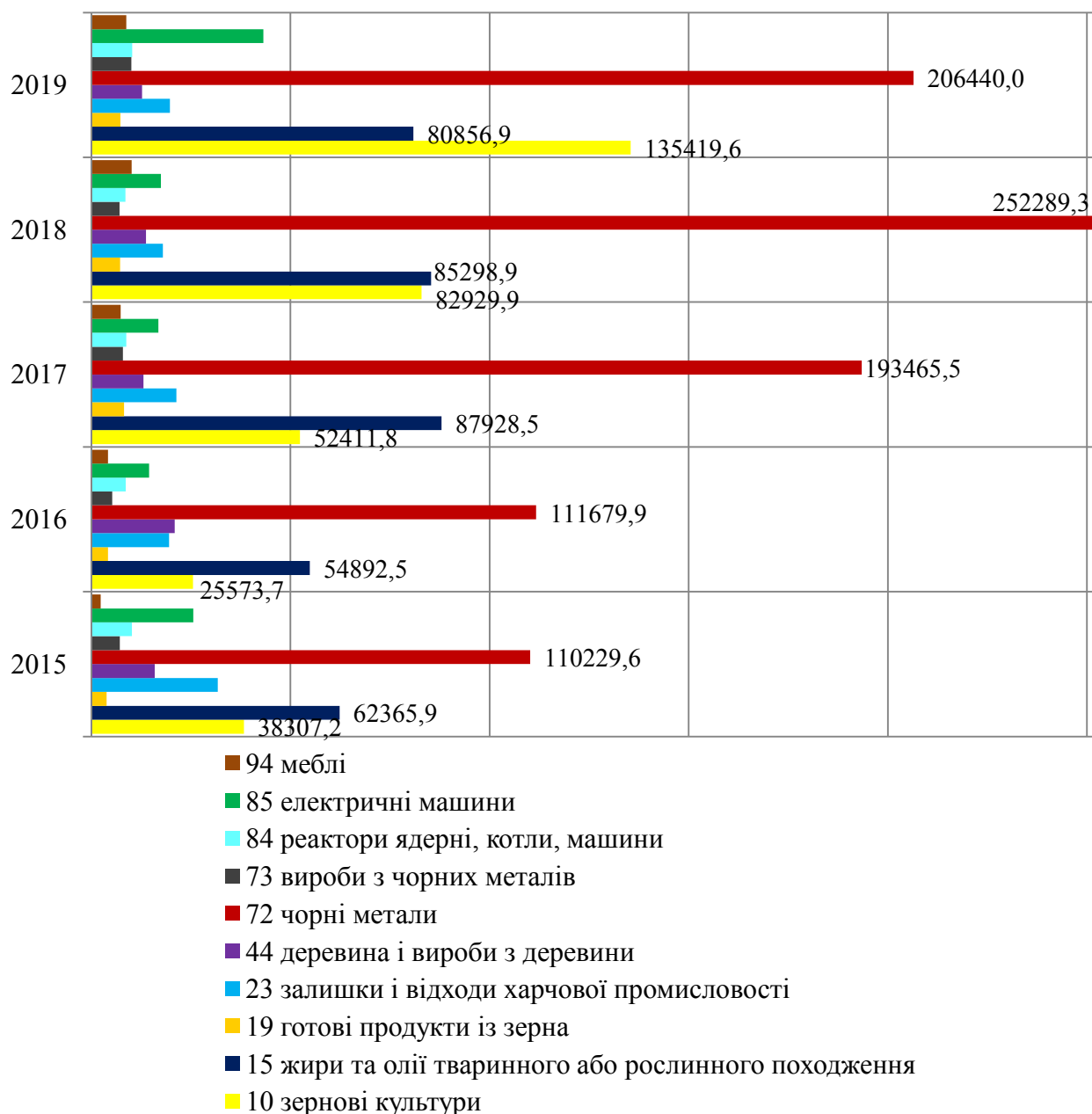

Рис.2.4. Графічне відображення динаміки торгівлі товарами між Україною та Великою Британією [31]

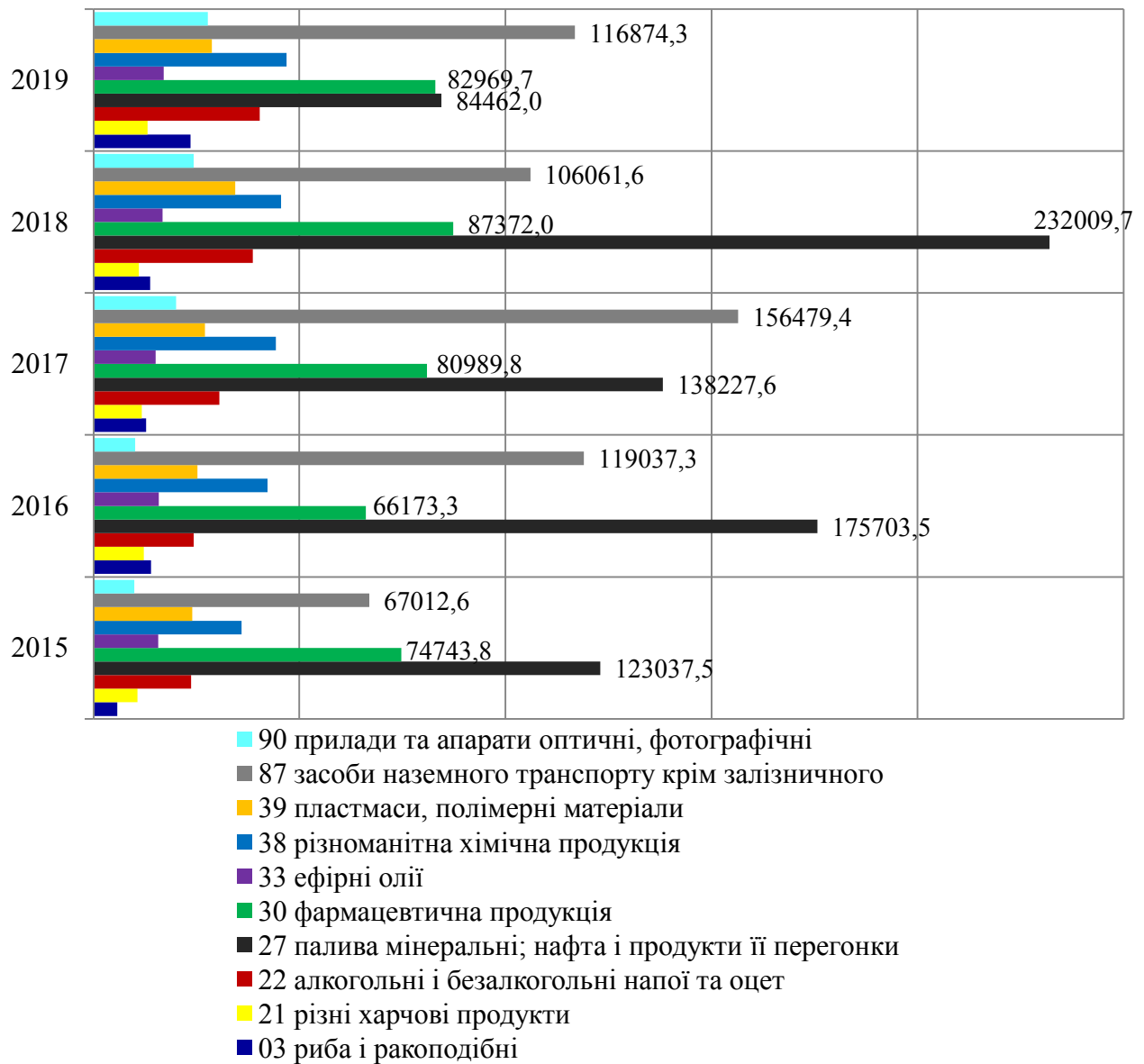
Важливою складовою обґрунтування результатів торгівельного співробітництва України та Сполученого Королівства є аналіз товарної структури експортно-імпорتنюї діяльності держав (Додаток А). Розглянемо та узагальнимо основні товарні позиції українсько-британської торгівельної діяльності: продажу (рис.2.5) та купівлі (рис.2.6).

**Рис.2.5. Товарна структура експорту з України до Великої Британії
(в тис. дол. США) [31]**

Отже, орієнтуючись на виробничі можливості та спеціалізацію промислового комплексу найбільшу частку експорту товарів до Сполученого Королівства складають: чорні метали (2019 р. – 206440,0 тис. дол. США), зернові культури (2019 р. – 135419,6 тис. дол. США), жири та олії тваринного або рослинного походження (2019 р. – 80856,9 тис. дол. США). Негативним явищем здійснення експортної діяльності України є торгівля сировиною,

собівартість якої значно менша ніж собівартість готової чи напівготової продукції.

**Рис.2.6. Товарна структура імпорту з Великої Британії до України
(в тис. дол. США) [31]**

Рис.2.6. демонструє товарні групи, вартість обсягів яких є найбільш значними в структурі загального імпорту. До низки найбільш імпортованих товарів зі Сполученого Королівства відносять: засоби наземного транспорту крім залізничного (2019 рік - 116874,3 тис. дол. США); палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки (2019 р. – 84462,0 тис. дол. США); фармацевтичну продукцію (2019 р. – 82969,7 тис. дол. США). Вартість таких

товарних категорій як – риба і ракоподібні; пластмаси, полімерні матеріали; різноманітна хімічна продукція; алкогольні і безалкогольні напої та оцет; ефірні олії – є меншою, але досить значною частиною імпортного обсягу продукції з Великої Британії.

Таблиця 2.2

Динаміка зовнішньої торгівлі послугами України та Великої Британії (в тис. дол. США) [31]

Рік	Експорт	Імпорт	Сальдо
2015	553281,6	717070,9	-163789,3
2016	462868,1	563136,6	-100268,5
2017	585141,1	487188,2	97952,9
2018	573338,9	511983,6	61355,3
2019	583522,4	586507,0	-2984,6

На основі даних табл.2.2 можна зробити наступні висновки: динаміка експорту вітчизняних послуг до Сполученого Королівства є відносно нестабільною – спостерігаються різкі зміни в експортній вартості: 553281,6 тис. дол. США (2015 р.), падіння до 462868,1 тис. дол. США (2016 р.), 585141,1 тис. дол. США (2017 р.), 583522,4 тис. дол. США (2019 р.). Імпортна вартість британських послуг характеризується такими показниками: 2015 рік -717070,9 тис. дол. США, зменшення у 2016 році до 563136,6 тис. дол. США, 2017 рік – 487188,2 тис. дол. США, зростання у 2018 році – 511983,6 тис. дол. США, у 2019 році вартість імпортованих послуг становила 586507,0 тис. дол. США.

Важливість збереження стабільних економічних взаємовідносин та покращення зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Великою Британією обумовлене фактором процесів глобалізації та введення інновацій, що в свою чергу спрощують переміщення трудових ресурсів – кваліфікованих кадрів. Більше того, завдяки використанню сучасних комп'ютерних технологій та комунікаційних систем для надання певних видів послуг, фізичне переміщення працівників через національні кордони держав не потрібне.

На нашу думку, слід детально окреслити та проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі послугами України з Великою Британією (Додаток Б).

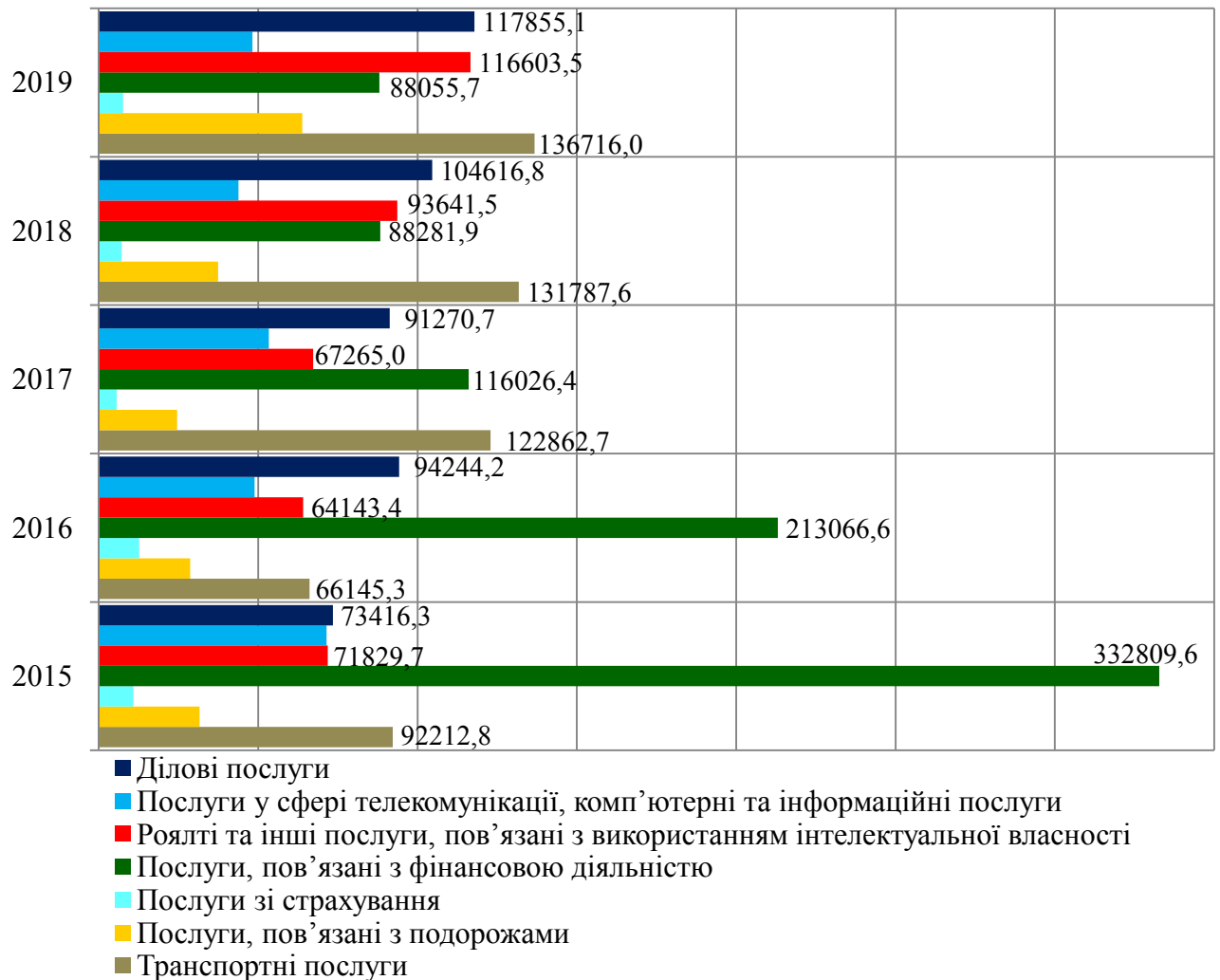
Розглянемо та узагальнимо основні результати українсько-британської торгівлі послугами: експорт (рис.2.7) та імпорт (рис.2.8).

Рис.2.7. Експорт послуг (за видами) України до Великої Британії (в тис. дол. США) [31]

Провівши глибокий аналіз експорту вітчизняних послуг до Сполученого Королівства, визначено наступне: найбільшу частку загального експорту займають транспортні послуги (2019 рік – 204974,6 тис. дол. США); послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (2019 рік – 222216,3 тис. дол. США); ділові послуги (2019 рік – 94310,1 тис. дол. США) та інші (послуги з переробки матеріальних ресурсів; послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю; послуги, пов'язані з подорожами; роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності).

Особливості структури імпорту окремих видів послуг зі Сполученого Королівства зображені на рис.2.8.

**Рис.2.8. Імпорт послуг (за видами) Україною з Великої Британії
(в тис. дол. США) [31]**

Найбільше Україна імпортує такі види: транспортні послуги (2019 рік – 136716,0 тис. дол. США); ділові послуги (2019 рік – 117855,1 тис. дол. США); роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності (2019 рік – 116603,5 тис. дол. США); послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (2019 рік – 88055,7 тис. дол. США); послуги, пов'язані з подорожами (2019 рік – 63782,1 тис. дол. США); послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (2019 рік – 48176,5 тис. дол. США) та послуги зі страхування (2019 рік – 7613,0 тис. дол. США).

2.3. Оцінка українсько-британського інвестиційного співробітництва

Український інтерес стосовно Сполученого Королівства в економічній сфері базується на цілях максимізації припливу прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та усунення дисбалансу у взаємній торгівлі. В свою чергу, Велика Британія продовжує розглядати Україну та її економічно-соціальне середовище як регіон із значними бізнес можливостями. Ці наміри підтверджуються тим, що Лондон демонстрував велику зацікавленість в утворенні зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Навіть після завершення процесу Брексіту, уряд Сполученого Королівства та британські інвестори зацікавлені в продовженні здійснення капіталовкладень в економіку України.

Для дослідження українсько-британського інвестиційного клімату варто детально дослідити структуру інвестиційних потоків з України в економіку Сполученого Королівства та британські капіталовкладення в вітчизняне економічне середовище (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з Великої Британії в економіку України (у млн. дол. США) [31]

Рік	Обсяг прямих іноземних інвестицій
2015	2146,2
2016	1785,2
2017	1947,0
2018	1944,4
2019	2131,2

Обсяги прямих інвестицій зі Сполученого Королівства в Україну характеризуються відносною нестабільною динамікою. Проте, з 2016 року спостерігається різке падіння британських капіталовкладень до 1785,2 млн. дол. США (найнижчий показник протягом досліджуваного періоду). У 2017 році обсяг іноземного акціонерного капіталу зріс до 1947,0 млн. дол. США, причиною якого стало часткове покращення та стабілізація політичної та економічної систем України. Визначено, що у 2019 році показники обсягів

британського інвестування помітно зросли порівняно з показниками 2018 року – 2131,2 млн. дол. США та 1944,4 млн. дол. США відповідно.

В розрізі комплексного дослідження здійснено аналіз прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці України з Великої Британії за видами економічної діяльності (рис.2.9). Детальніша характеристика наведена в Додатку В.

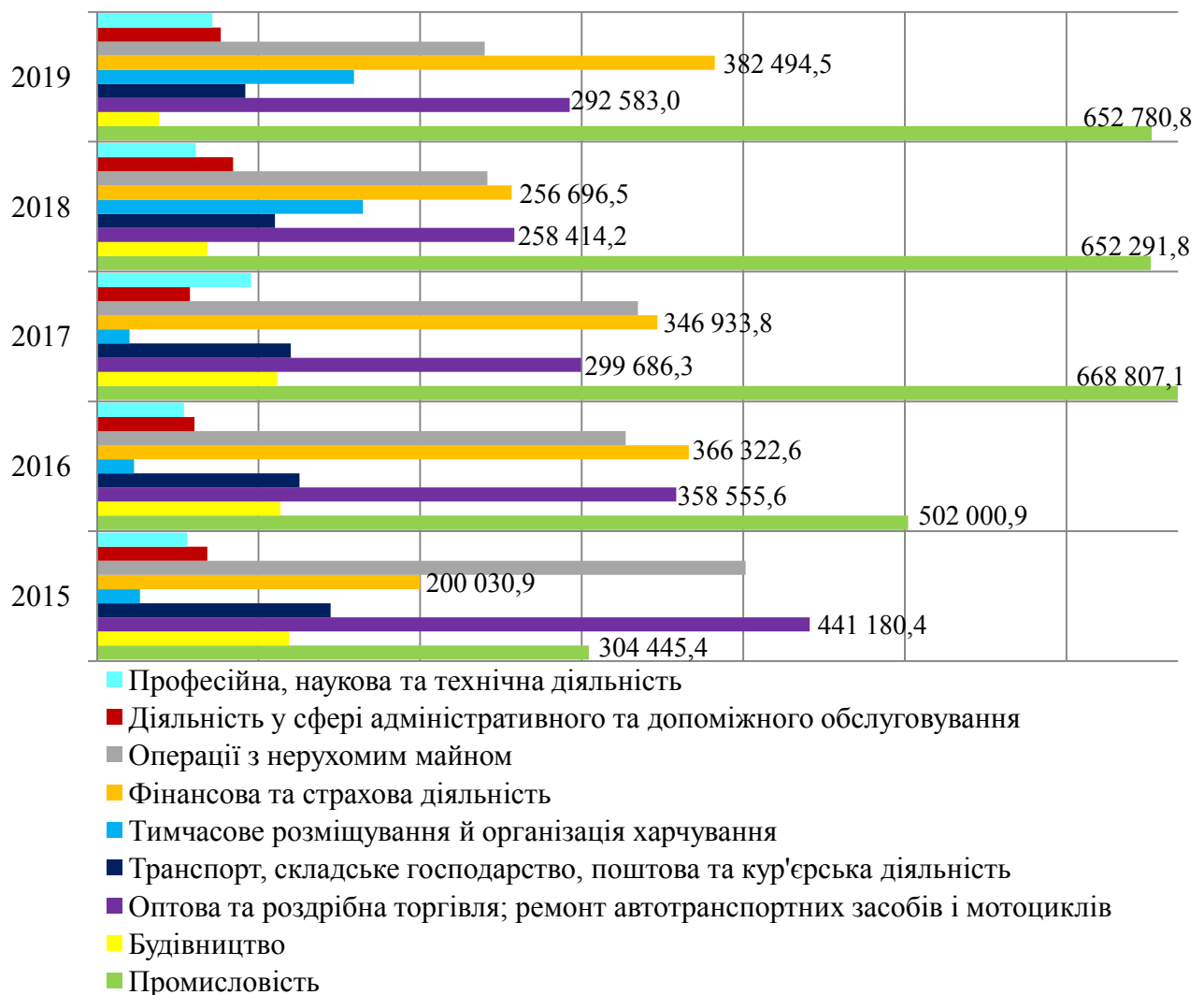

Рис.2.9. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України з Великої Британії за видами економічної діяльності (у тис. дол. США) [31]

Проведення аналізу допомогло виявити основні вітчизняні види економічної діяльності, куди здійснюється найбільші капіталовкладення зі сторони Сполученого Королівства: промисловість (2019 рік - 652780,8 тис. дол. США); фінансова та страхова діяльність (382494,5 тис. дол. США); оптова та

роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (292583 тис. дол. США); операції з нерухомим майном (239947,8 тис. дол. США); тимчасове розміщування й організація харчування (159014,6 тис. дол. США); транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (91757,3 тис. дол. США); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (76677,9 тис. дол. США); професійна та наукова діяльність (71 406,3 тис. дол. США); будівництво (38446,2 тис. дол. США).

Менші обсяги британських інвестицій надходять в такі сфери: сільське, лісове та рибне господарство (17761,7 тис. дол. США); інформація та телекомунікації (29266,2 тис. дол. США); охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (6023,9 тис. дол. США); освіта (1538,7 тис. дол. США).

До 2019 року Британські Віргінські острови вважались офшорною територією, куди з України відпливав чималий обсяг капіталу, здебільшого незаконними шляхами. Проте з 1 січня 2019 року на їх території було введено Закон про економічну присутність, що забороняє підприємницьку діяльність без фізичної наявності директора, офісу, працівників та інших факторів.

Окреслимо динаміку прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з Віргінських островів (Велика Британія) до України (табл.2.4).

Таблиця 2.4

**Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з Віргінських островів
(Велика Британія) до України (у млн. дол. США) [31]**

Роки	Обсяг прямих іноземних інвестицій
2015	1798,9
2016	1765,7
2017	1606,4
2018	1311,4
2019	1062,1

Таблиця 2.4 відображає інтенсивну спадну динаміку інвестиційних надходжень з Британських Віргінських островів: 2015 рік – 1798,9 млн. дол. США, 2016 р. – 1765,7 млн. дол. США, 2017 р. – 1606,4 млн. дол. США, 2018 р.

– 1311,4 млн. дол. США, 2019 рік характеризувався найбільш різким зменшенням обсягів капіталовкладень – 1062,1 млн. дол. США.

Розглянемо динаміку прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці України з Британських Віргінських островів у розрізі видів економічної діяльності (рис.2.10). Детальна інформація наведена в Додатку Г.

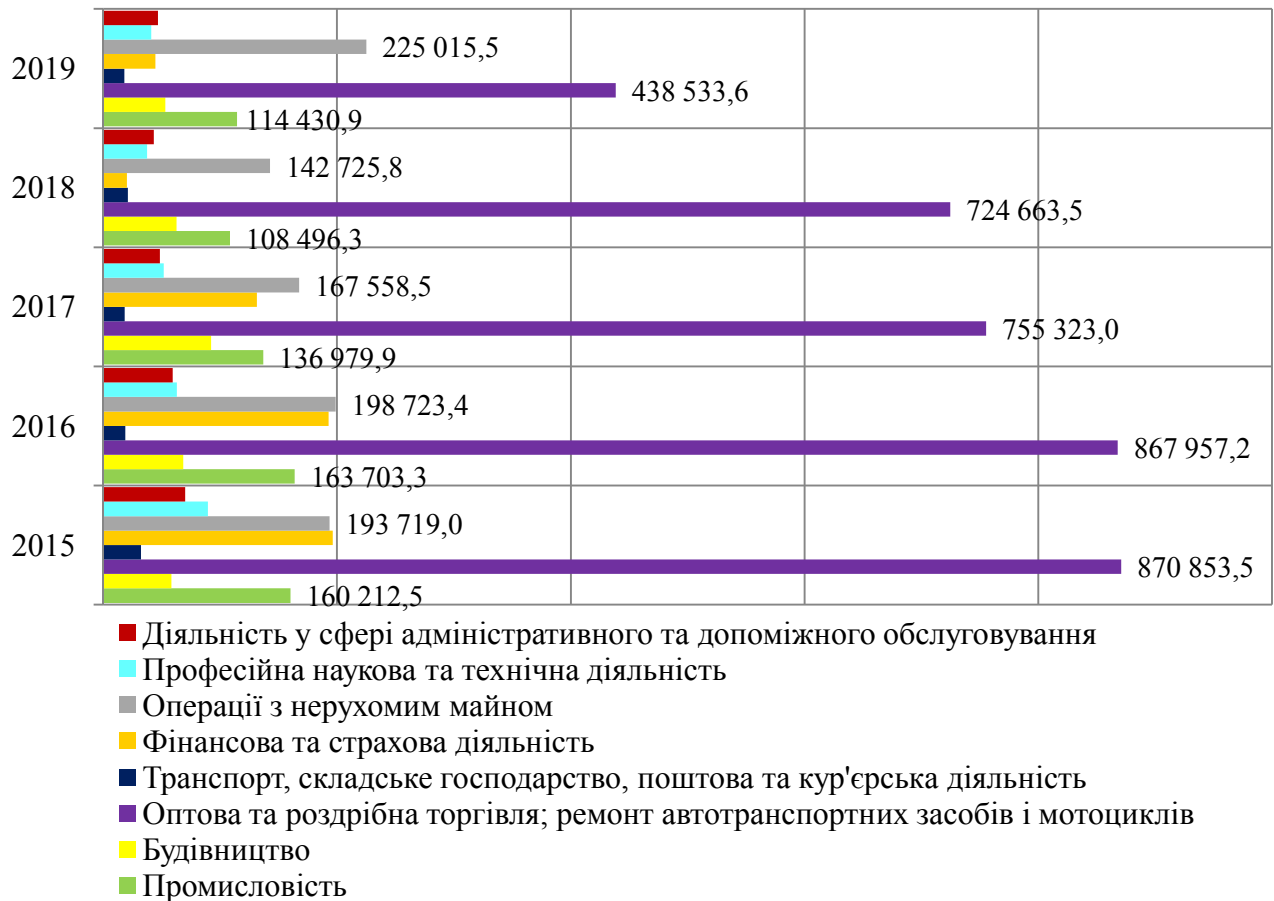

Рис.2.10. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України з Британських Віргінських островів за видами економічної діяльності (у тис. дол. США) [31]

Визначено найбільші обсяги інвестицій з Віргінських островів (Велика Британія) до України: оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (438533,6 тис. дол. США); операції з нерухомим майном (225015,5 тис. дол. США); промисловість (114430,9 тис. дол. США).

Одним з важливих етапів здійснення аналізу українсько-британського інвестиційного співробітництва є дослідження руху та обсягів вітчизняних інвестиційних потоків в економіку Сполученого Королівства (табл.2.5).

Таблиця 2.5

**Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України в економіку
Великої Британії (у тис. дол. США) [31]**

Роки	Обсяг прямих іноземних інвестицій
2015	*
2016	43,0
2017	47,1
2018	44,5
2019	72,9

*Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Характеризуючи потоки прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з України в Сполучене Королівство у розрізі видів економічної діяльності, варто зазначити що детальна статистична інформація за видами недоступна згідно з Законом України «Про державну статистику» (з 2009 року інформація про обсяги українських інвестицій в економіку Великої Британії є конфіденційною та неповною).

В контексті дослідження визначено основні сфери британської економіки для українських капіталовкладень: 2015 рік – промисловість (переробна промисловість; машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування); транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; 2016, 2017, 2018 роки – промисловість (переробна промисловість; машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування); транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; професійна, наукова та технічна діяльність; 2019 рік - промисловість (переробна промисловість; виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції; машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування); транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; професійна, наукова та технічна діяльність.

За аналогічним принципом, здійснимо аналіз інвестиційних надходжень (акціонерного капіталу) з України на Британські Віргінські острови (табл.2.6).

Таблиця 2.6

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України на Віргінські острови (Велика Британія) (у тис. дол. США) [31]

Роки	Обсяг прямих іноземних інвестицій
2015	51319,8
2016	57553,4
2017	61016,6
2018	59894,2
2019	33738,2

За видами економічної діяльності інвестування здійснювалось у: промисловість (переробна промисловість; виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів); оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; фінансову та страхову діяльність; професійну, наукову та технічну діяльність.

Для підтвердження вищенаведеного факту важливості розгляду інвестиційного співробітництва України та Британських Віргінських островів, в контексті глобального аналізу українсько-британської інвестиційної кооперації, наведемо графічне відображення різниці динаміки вітчизняних інвестиційних потоків до Сполученого Королівства та на Британські Віргінські острови (рис.2.11).

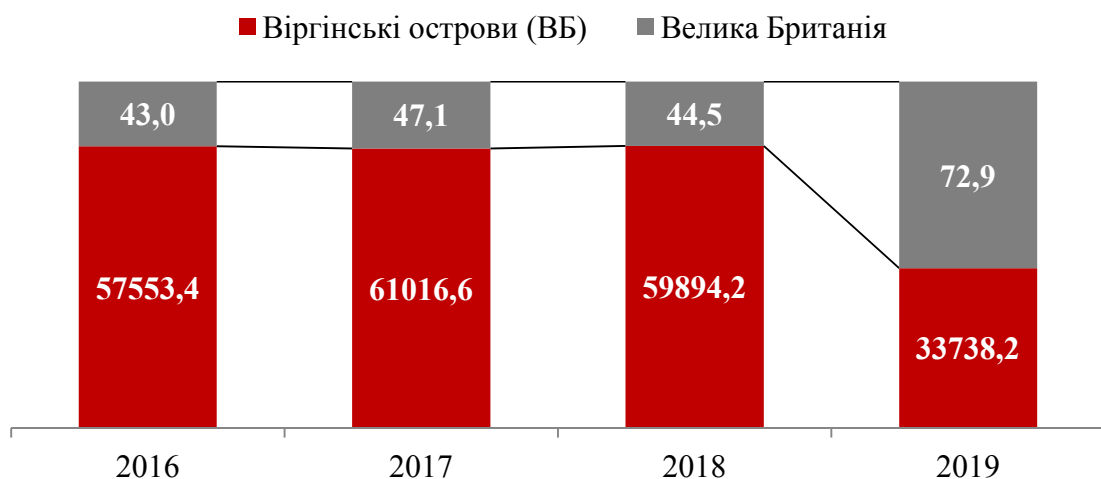

Рис.2.11. Динаміка інвестиційних надходжень (акціонерного капіталу) з України в Сполучене Королівство та на Віргінські острови (Велика Британія) (в тис. дол. США) [31]

Рис.2.11 демонструє кардинальні зміни в співвідношенні обсягів інвестицій, що, на нашу думку, зумовлене прийняттям Закону про економічну присутність на території Британських Віргінських островів. Таким чином, об'єм українських інвестиційних потоків в економічне середовище Сполученого Королівства зросли майже в два рази (з 44,5 тис. дол. США (2018 рік) до 72,9 тис. дол. США (2019 рік)). Відповідно, обсяги вітчизняних інвестиційних потоків на Британські Віргінські острови суттєво знизились – з 59894, 2 тис. дол. США (2018 рік) до 33738, 2 тис. дол. США (2019 рік).

Останнім, проте не менш важливим, етапом дослідження українсько-британського інвестиційного співробітництва є аналіз та окреслення основних тенденцій динаміки прямих інвестицій (боргових інструментів) (табл.2.7).

Таблиця 2.7

**Прямі інвестиції (боргові інструменти) в економіці України зі
Сполученого Королівства та Британських Віргінських островів
(у тис. дол. США) [31]**

	2015	2016	2017	2018	2019
Велика Британія	284427,5	246736,6	182518,6	177154,3	176767,5
Британські Віргінські острови	103960,9	103425,5	111745,9	94006,8	103171,4

Покращення умов українсько-британської двосторонньої інвестиційної співпраці потребує змін в системі ведення та обліку статистичної інформації з боку України, тобто відкритий доступ до показників вітчизняної інвестиційної діяльності в економіці Сполученого Королівства.

Ми вважаємо, що відкритість і прозорість статистичних даних, в майбутньому, буде говорити про справедливий спосіб ведення торгівельно-економічних, фінансових, податкових операцій та дозволить зробити глибший аналіз інвестиційного середовища європейських країн-партнерів України, зокрема, і Великої Британії.

Висновки до розділу 2

Сформовано систему етапів розвитку економічно-торгівельного співробітництва України зі Сполученим Королівством: перший етап (1991-1994 рр.) – початковий, встановлення договірно-правової бази; другий етап (1994 – 2000 рр.) – окреслено загальні положення розвитку торгівельно-економічних відносин між державами; третій етап (2001-2004 рр.) – погіршення політичної та економічної кооперації через неправильне здійснення реформ, кінець етапу характеризується підвищенням динаміки українського експорту та імпорту; четвертий етап (2005-2014 рр.) – запропоновано нові способи двостороннього економічного співробітництва, велику увагу сконцентровано на Угоді про асоціацію між Україною та ЄС; п'ятий етап (2015-2020 рр.) – сучасний етап становлення торгівельних відносин між Україною та Сполученим Королівством з викликами та впливом трансформаційних змін та структури Європейського континенту.

Здійснено глибокий аналіз динаміки експортно-імпортних операцій між Україною і Великою Британією – узагальнено основні показники торгівельної співпраці держав протягом 2015-2020 рр., окреслено двосторонню експортно-імпортну товарну структуру та визначено основні види послуг, якими торгують між собою країни.

Особливу увагу зосереджено на дослідженні українсько-британського інвестиційного співробітництва – проаналізовано динаміку інвестиційних потоків між Україною, Сполученим Королівством та Британськими Віргінськими островами. В контексті дослідження доведено важливість розгляду Віргінських островів (Велика Британія) як складової для комплексної оцінки загальної інвестиційної кооперації між країнами. Підтверджено збільшення об'єму українських інвестиційних потоків в економічне середовище Сполученого Королівства майже в два рази порівняно з 2018 роком (з 44,5 тис. дол. США (2018 рік) до 72,9 тис. дол. США (2019 рік)).

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

3.1. Наслідки та виклики геополітичної трансформації Європейського Союзу для розвитку економічного співробітництва Сполученого Королівства й України

Сучасна мапа країн світу, зокрема і Європи, змінюється під впливом часу, інтересів окремих зацікавлених осіб, політичних і економічних конфліктів, воєнних дій та ін.. Усі перелічені чинники вагомо впливають на формування нової системи та структури економічних, торговельних, політичних, дипломатичних взаємовідносин між державами. В контексті визначення перспектив розширення торговельно-економічного співробітництва України та Великої Британії, слід розглянути наслідки та виклики найновішої трансформаційної хвилі, що відбулась на території Європейського Союзу – виходу Великої Британії зі складу організації – Брексіт (рис.3.1).

Рис.3.1. Коротка часова лінія процесу Брексіт

***складено автором самостійно**

В призмі геоекономічних та геополітичних трансформацій Європейського Союзу – одного з найосновніших торговельних партнерів України, варто

здійснити ґрунтовний аналіз наслідків впливу процесу та кінцевого результату Брексіт на зовнішні відносини України та Великої Британії (рис.3.2).

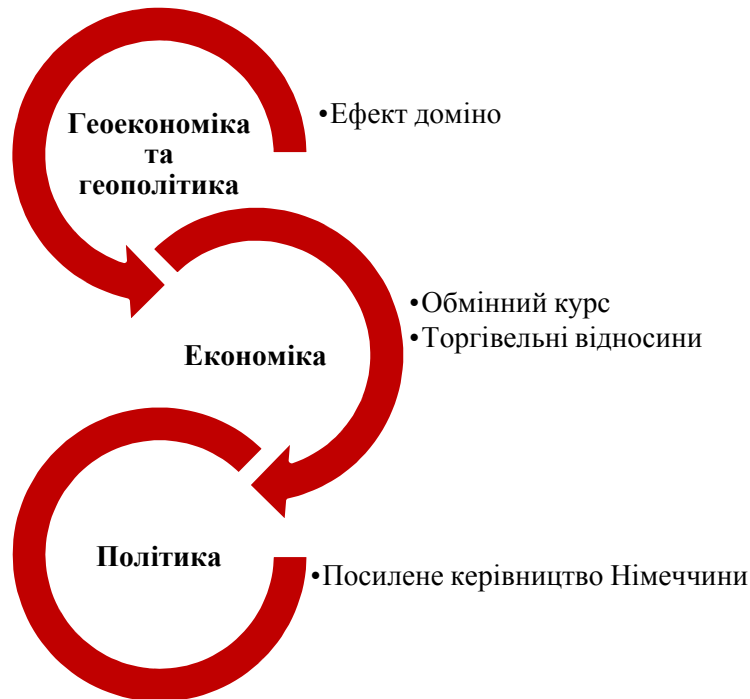

Рис.3.2. Основні фактори наслідків впливу Брексіт

***складено автором самостійно**

На основі вищезначеного зупинимось детальніше на характеристиці змін зовнішньої торгівельно-економічної та політичної співпраці між Україною та Сполученим Королівством.

Вплив сучасної геоeкономічної та геополітичної трансформації Європейського Союзу полягає в створенні ризику «ефекту доміно» - коли інші економічно-розвинені країни-члени, задумуються про вихід з союзу. Наслідком цього може слугувати економічні кризи, торгівельні конфлікти між європейськими державами, загострення політичних ризиків, а в кінцевому результаті – розпад ЄС. На сьогоднішній день, «ефект доміно» підкріплюється різноманітними дискусіями з окремих питань, наприклад, імміграції. В цьому випадку, країни-члени ЄС, які приймають неконтрольовану кількість біженців та іммігрантів ставлять умови про «механізм захисту». Проте, такі держави ЄС як Угорщина, Польща чи навіть Німеччина, не дозволять жодних обмежень

кількості мігрантів, оскільки їх економіка вагомо залежить від іноземної робочої сили, яка є дешевшою ніж їх національна. Такі розбіжності інтересів, також можуть похитнути згуртованість і стійкість Європейського Союзу, та спричинити нові випадки виходу країн-членів з нього. Ще однією загрозою для потенційного членства України в ЄС є тверда позиція деяких країн, особливо Нідерландів, проти будь-якого розширення союзу, про що свідчить їх голос проти Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

У кінцевому підсумку, варто зазначити що вихід Сполученого Королівства зі складу ЄС поставив під сумнів не тільки економічно-політичну ефективність самої організації, але і повторний розгляд Україною переваг та недоліків майбутнього членства, що прямим чином впливає на співробітництво між Великою Британією та Україною.

Політичні фактори впливу Брекситу на торгівельно-економічні відносини між Сполученим Королівством та Україною є відносно слабкими порівняно з іншими. Очікування результатів Брекситу українським урядом супроводжувалося побоюванням погіршення кооперації не з Великою Британією, а з Європейським Союзом та його лідером – Німеччиною. Найвагомішою стурбованістю був фактор імовірного відновлення тісного економічно-торгівельного співробітництва ЄС та Росії. Як наслідок політичних факторів впливу Брексіт на торгівельні відносини України та Сполученого Королівства, вагоме значення має посилення керівництва Німеччини в блоці.

На нашу думку, економічні фактори результату Брексіт мають найважливіший вплив на торгівельну кооперацію нашої країни та Сполученого Королівства та розвиток двосторонніх економічних відносин в майбутньому, хоча і частково залежать від політичних передумов. Економічні чинники впливу слід розглянути в призмі двох питань: обмінний курс та безпосередньо торгівельні відносини.

Хаос в європейському економічному просторі, особливо в фінансовому середовищі, спровокований виходом Великої Британії зі складу ЄС, позначився

на динаміці курсу валют – фунта стерлінга та євро. Узагальнимо основні події, які здійснили великий вплив на курс фунта стерлінга (рис.3.3).

Результати референдуму 2016 року	За тижні після референдуму фунт знизився на 10,4% проти євро з €1,3017 23 червня до €1,1663 євро 6 липня 2016 року.
Стаття 50	У жовтні 2016 року відбулися переговори, щоб визначити, чи може Тереза Мей застосувати Статтю 50 без схвалення парламенту. Саме під час цього судового бою фунт знизився на 4,6% з €1,1579 30 вересня 2016 року до €1,1044 11 жовтня 2016 року.
Спекуляції на ринку	16 січня 2017 року фунт стерлінга знову впав через спекуляції внаслідок очікування, що Велика Британія покине єдиний ринок ЄС. Фунт знизився на 3,45% після цих заяв з €1,1767 3 січня 2017 року до €1,1361 16 січня 2017 року.
Ініціювання Статті 50	29 березня 2017 року розпочався офіційний процес виходу Британії з ЄС, і фунт знизився на 0,65% з €1,1612 23 березня 2017 року до €1,1537 29 березня 2017 року.
Загальні результати виборів 2017	Фунт стерлінга зазнав найвищого падіння 2017 року після результату виборів, коли уряд Терези Мей втратив більшість, що призвело до поглиблення політичної невизначеності Brexit. Фунт впав до 7-місячного мінімуму в €1,1187.

Рис.3.3. Етапи зміни курсу фунта стерлінга внаслідок процесу Брексіт [46]

Внаслідок знецінення британського фунта, курс євро та долара зростали. Для української гривні такий розрив між одними з найстійкіших валют світу став хорошим шансом для зміцнення власних позицій, проте на короткий період часу. Цю тенденцію слід враховувати з обережністю, оскільки зробити конкретні прогнози щодо курсу валют, навіть після завершення процесу Брексіт, доволі складно.

І нарешті, ґрунтовний аналіз динаміки показників економічно-торгівельної співпраці Сполученого Королівства та України дозволило

сформувати наступні висновки про економічні наслідки геополітичної трансформації Європейського Союзу на розвиток двостороннього співробітництва Великої Британії і України (рис.3.4).

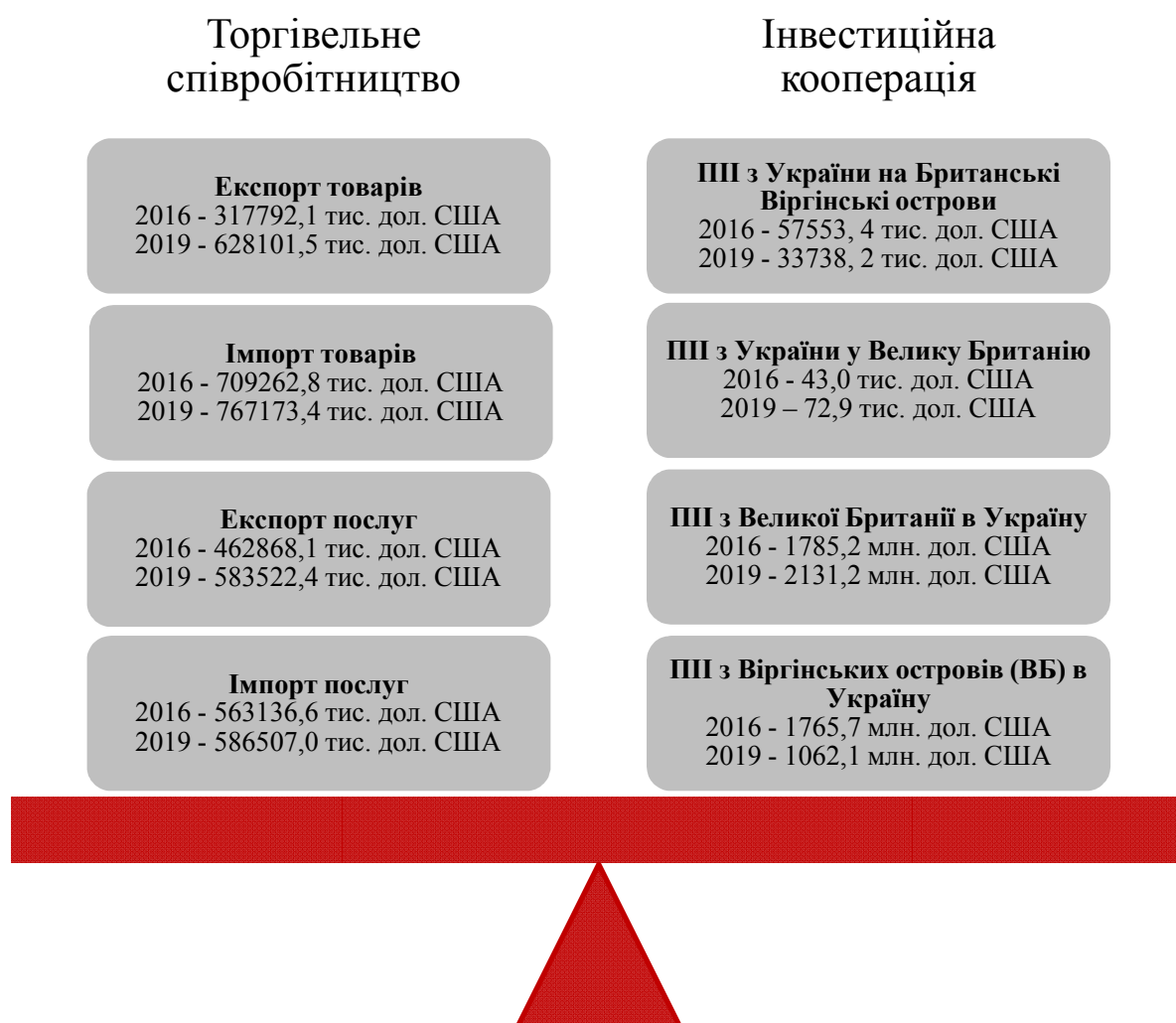

Рис.3.4. Порівняльний аналіз результатів торгівельно-економічного співробітництва України та Сполученого Королівства в контексті Брексіт
***складено автором самостійно**

Рис.3.4 дає можливість оцінити результати впливу процесу виходу Великої Британії зі складу ЄС на двосторонню кооперацію Сполученого Королівства та України, оскільки ми визначили та узагальнили в дослідженні основні торгівельно-економічні показники на початок Брексіт та на завершення цього процесу.

Серед багатьох експертів та політичних аналітиків була поширена думка про те, що одна з найбільш глобальних сучасних геополітичних і геоекономічних трансформацій на європейському континенті не внесе значних змін в британсько-українські економічні відносини, оскільки Україна не є членом Європейського Союзу та найбільшим торговельним партнером Сполученого Королівства. Проте, на основі нашого дослідження варто охарактеризувати наступні наслідки та факти: спостерігається значне зростання вартості обсягів експорту й імпорту товарів та послуг; зменшення торговельного сальдо України, тобто зміцнення її експортного потенціалу; підтверджено посилення двосторонньої інвестиційної кооперації – збільшення інвестиційних надходжень з Великої Британії в економіку України та навпаки; разом з тим зафіксовано значне зменшення вітчизняних капіталовкладень на Британські Віргінські острови і навпаки, що на нашу думку, зумовлено прийняттям Закону «Про економічну присутність» на території Британських Віргінських островів. Ми вважаємо, що прийняття цього закону спричинило більш відкритий й прозорий доступ до результатів економічних і фінансових операцій, та стимулювало збільшення інвестиційних потоків в економіку Сполученого Королівства.

На підставі сказаного вище, розроблено систему основних викликів для майбутнього торговельно-економічного співробітництва України та Великої Британії (рис.3.5).

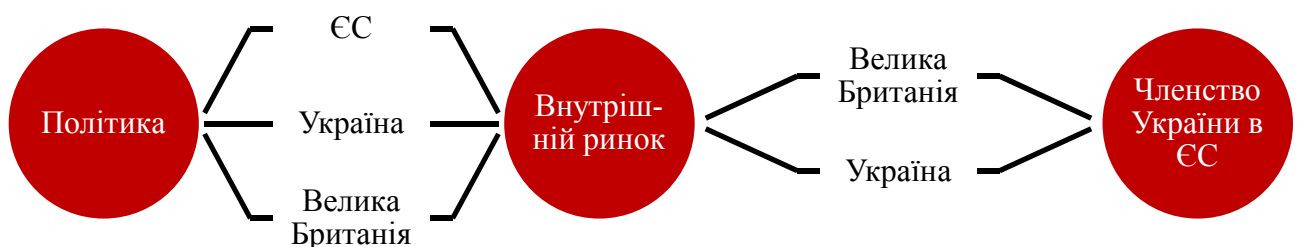

Рис.3.5. Основні виклики для майбутньої торговельно-економічної співпраці України та Сполученого Королівства

***складено автором самостійно**

Таким чином, основні аспекти політичної системи та курсу всіх трьох сторін – Європейського Союзу, Великої Британії та України – стануть визначальними в формуванні торгівельної кооперації та укладенні нових договорів і контрактів між ними. Стан внутрішнього ринку України й Сполученого Королівства, а також їх зацікавленість у налагодженні тісніших зв'язків співробітництва в майбутньому, буде безпосередньо залежати від статусу нашої держави в Європейському Союзі – тобто, чи стане Україна повноцінним членом організації. Слід зазначити, що вище наведені виклики можуть і обов'язково змінюватимуться під впливом часу і рішень прийнятих владою ЄС, Великої Британії та України.

3.2. Розвиток економічних відносин між Великою Британією та Україною в контексті Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство

Здійснивши ґрунтовний та структурний аналіз українсько-британської двосторонньої економічної діяльності, варто виділити те, що в 2019 році обсяг торгівлі між державами становив 1,5 млрд. фунтів стерлінгів. Експортні позиції Сполученого Королівства займали: товари авіаційної промисловості (79 млн. фунтів стерлінгів), фармацевтичні товари (61 млн. фунтів стерлінгів), автомобілі (52 млн. фунтів стерлінгів). Лідерами українського експорту залишаються зернові культури (177 млн. фунтів стерлінгів) та залізо і сталь (182 млн. фунтів стерлінгів) [47].

Новим етапом формування та поглиблення економічно-політичних взаємовідносин можна вважати підписану 8 жовтня 2020 року Угоду про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії. Лідери обох держав наголосили на унікальності й важливості підписання цього

документу, оскільки він містить в собі всі основні, актуальні та проблемні аспекти українсько-британського економічного співробітництва.

Варто також підкреслити, що закріплення загальних норм двостороннього партнерства між Україною та Великою Британією, враховуючи відсутність базового договору про дружбу, партнерство і співробітництво, має досить важливе практичне значення [27].

На наше глибоке переконання, на цьому етапі геополітичної та геоекономічної трансформації світу, нівелювання політичних напрямів у формуванні торгівельно-економічної кооперації між державами неприпустиме. Тому Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії розглядається також в контексті виходу Сполученого Королівства зі складу Європейського Союзу. З іншої сторони, Велика Британія визнає та вітає прагнення України до вступу в ЄС, не перешкоджаючи тим самим інтересам держави.

Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії містить 24 параграфи та 418 статей, які деталізують усі позиції у різноманітних сферах кооперації між країнами, наприклад: торгівля; торгівельні технічні бар'єри; санітарні та фітосанітарні заходи; митні й торгові преференції; створення торгівлі послугами та електронною комерцією; поточні платежі та рух капіталу; державні закупівлі; співробітництво в сфері науки та технологій; промислова і підприємницька політика; гірничодобувна промисловість та металургія; фінансові послуги; законодавство про товариства, корпоративне управління, облік і аудит; інформаційне суспільство; аудіо-візуальна політика; туризм; сільське господарство та розвиток села; риболовна та морська політика; захист споживачів; співпраця з питань зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей; охорона здоров'я; освіта, навчання та молодь; культура; співпраця у галузі спорту та фізичної активності [56].

Вищенаведені розділи Угоди охоплюють низку елементів властивих кожному з них, і націлені на отримання максимально позитивних результатів двостороннього співробітництва між Україною та Сполученого Королівства в майбутньому.

Оцінити ефект від підписання Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії досить важко через новизну документу, проте ми оцінили та структурували можливі перспективи економічного розвитку України (рис.3.6).

Рис.3.6. Можливі перспективи економічного розвитку України в контексті Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство [25]

На нашу думку, налагодження тіснішої кооперації між Україною та Великою Британією сприятиме всебічному економічному, політичному, культурному, соціальному зростанню обох держав в умовах невизначеності,

зумовлених глобальними перетвореннями та стане стимулюючим важелем для збільшення конкурентоспроможності української економіки на світовій арені.

3.3. Шляхи вдосконалення торгівельно-економічної кооперації між основними європейськими країнами-партнерами та Україною

Важливою складовою нашого дослідження є визначення перспектив та шляхів вдосконалення торгівельно-економічної співпраці між європейськими країнами та Україною.

На нашу думку, слід визначити та розробити систему основних аспектів економічної кооперації між Україною та Німеччиною (рис.3.7), Польщею (рис.3.8), Нідерландами (рис.3.9), Великою Британією (рис.3.10) – найбільшими партнерами України в європейському торговельному просторі. В розрізі аналітичного та статистичного аналізу було проведено дослідження за 2016 та 2019 рік.

Рис.3.7. Показники українсько-німецького торговельного співробітництва (у тис. дол. США) [31]

Рис.3.7 демонструє високе зростання усіх основних видів торговельних операцій між Німеччиною та Україною. Так, можемо спостерігати збільшення експорту вітчизняних товарів (з 1423735,2 тис. дол. США у 2016 році до 2383393,7 тис. дол. США і 2019 р.) та імпорту іноземної продукції (з 4318445,9 тис. дол. США у 2016 до 5991518,9 тис. дол. США у 2019); дослідженням

зафіксовано позитивну динаміку торгівлі послугами – в 2016 та 2019 роках торговельне сальдо є позитивним.

До основних шляхів вдосконалення розвитку торговельно-економічного співробітництва України та Німеччини можна віднести наступні:

- згідно результатів 2019 року Німеччина є найголовнішим торговельним партнером України, серед усіх європейських країн – питома вага від загального товарообігу складає 17,31% [26];

- вітчизняний експортний потенціал використовується не повною мірою. Ми вважаємо, що одним з основних шляхів покращення торговельної кооперації є створення спільних підприємств на території України, та переорієнтація національного експорту з сировинного на постачання готових виробів і продукції;

- обсяг прямих іноземних інвестицій Німеччини станом на 2019 рік склав 5,1% від загального обсягу залучених інвестиційних надходжень в економіку України.

Ще одним основним європейським торговельним партнером України є Польща (рис.3.8).

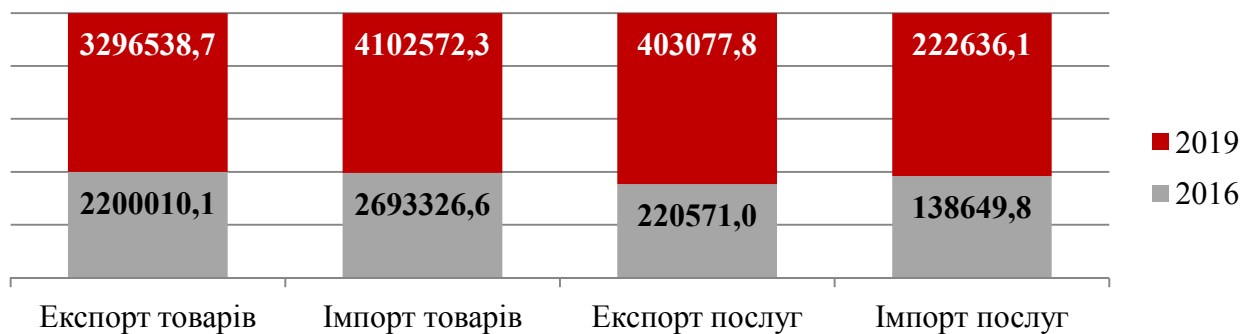

Рис.3.8. Показники українсько-польського торговельного співробітництва (у тис. дол. США) [31]

Проаналізовані торговельні показники співробітництва країн дають можливість обґрунтування та узагальнення результатів: у 2019 році зафіксовано значне зростання обсягів взаємної торгівлі послугами та товарами порівняно з 2016 роком, хоча від’ємне торговельне сальдо (товарами) також відчутно

зросло. Позитивні зміни відбулися в торгівельній діяльності послугами – в 2016 та 2019 році експорт вітчизняних послуг значно перевищує імпорт.

Окреслимо основні шляхи покращення двосторонньої торгівельно-економічної співпраці України та Польщі:

- близьке сусідство країн відіграє одну з ключових ролей у побудові чіткої та злагодженої системи торгівельного співробітництва: рух капіталу, праці й технологічних новинок; проведення різноманітних економічних та інвестиційних форумів з метою розширення експортної діяльності та залучення нових іноземних капіталовкладень;

- на нашу думку, для більш взаємовигідної українсько-польської кооперації, слід вдосконалити систему міграції української нації, а саме мінімізувати частку незаконного працевлаштування на території Польщі.

На наше глибоке переконання, важливим торгівельним партнером України, станом на сьогодні, є Нідерланди (рис.3.9).

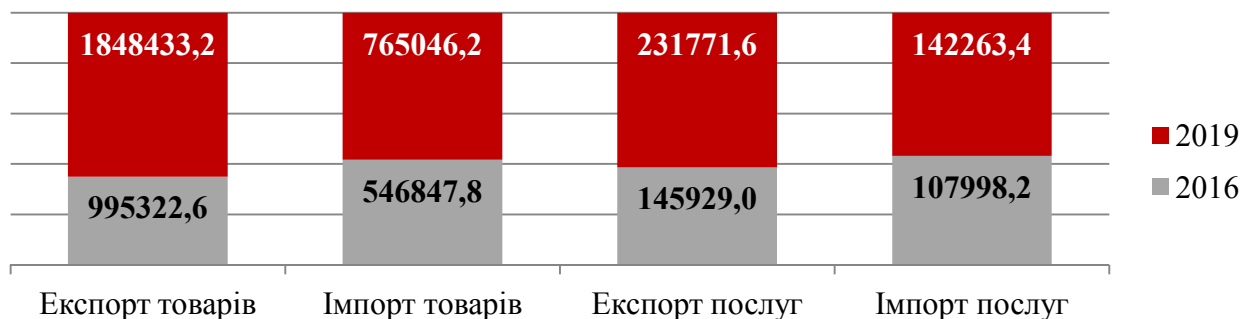

Рис.3.9. Показники українсько-нідерландського торгівельного співробітництва (у тис. дол. США) [31]

Динаміка експортно-імпоротної діяльності окреслює наступні результати: у 2016 році імпорт іноземних товарів та послуг перевищував український експорт. Проте, станом на 2019 рік можна говорити про різку позитивну зміну ситуації – торгівельне сальдо послуг і товарів є позитивним (89508,2 тис. дол. США та 1083387 тис. дол. США відповідно), що сприяє майбутньому поглибленню торгівельних відносин України та Нідерландів.

Удосконалення основних шляхів українсько-нідерландського економічного співробітництва полягає в реалізації наступних аспектів:

- розширення технічного й інвестиційного співробітництва між країнами;
- нідерландські інвестори зацікавлені в здійсненні капіталовкладень в такі галузі української економіки: сільське господарство, промисловість, сферу водопостачання, енергетику та енергоефективність, що в перспективі дасть позитивну динаміку економічного розвитку України та поглибленню українсько-нідерландської інвестиційної співпраці.

Основним європейським партнером України залишається Сполучене Королівство – не тільки з позиції тісного економічно-торгівельного співробітництва (рис.3.10), але і з точки зору відношення до інтеграції України в європейський простір та захисту українських інтересів на міжнародній арені.

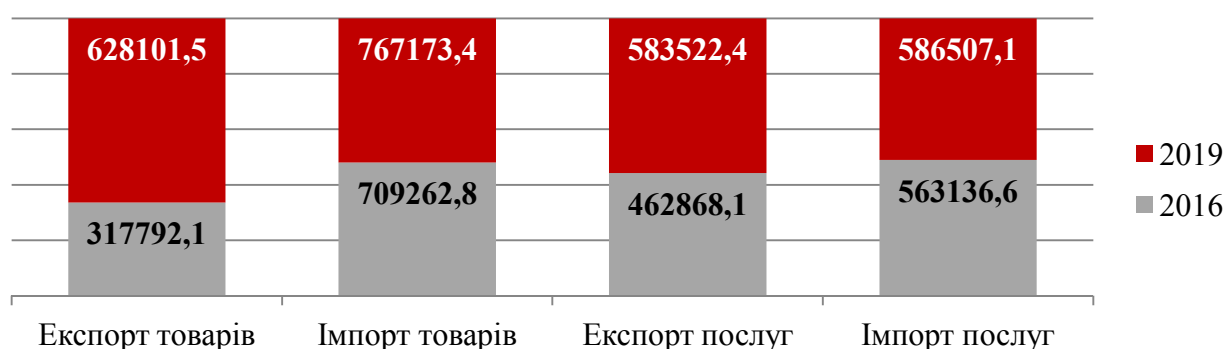

Рис.3.10. Показники українсько-британського торговельного співробітництва (у тис. дол. США) [31]

Експортно-імпортна та інвестиційна діяльність, проаналізована в розрізі комплексного дослідження, дає змогу сформуванню основних шляхів вдосконалення та покращення торговельної кооперації України та Великої Британії:

- український експортний потенціал повинен ґрунтуватись на переорієнтації товарних груп, тобто торгівля повинна здійснюватись не сировиною, а готовою продукцією, що в короткостроковому періоді збільшить

обсяги експортної діяльності України та зміцнить її позиції на британському та європейському ринках;

- британська сторона зацікавлена в поглибленні аграрної та торгівельної кооперації, мотивуючи це тим, що Україна створює сприятливі умови для розвитку іноземного бізнесу і спільних підприємств на своїй території;

- покращення британсько-української інвестиційної діяльності в майбутньому визначатиметься обсягами іноземних капіталовкладень в найбільш перспективні галузі України – агропромисловий комплекс та відновлювальні джерела енергії. Подальше розширення інвестиційного співробітництва в такому напрямку зміцнить вітчизняну економіку та сприятиме високоефективній кооперації України і Сполученого Королівства.

В кінцевому підсумку варто наголосити на важливості визначення шляхів вдосконалення торгівельно-економічного співробітництва України з низкою європейських держав для формування пріоритетних стратегічних цілей нашої держави та вчасного застосування потрібних важелів і механізмів для їх ефективного досягнення. Сучасні умови функціонування та розвитку міжнародних торгівельно-економічних відносин стосуються зусиль щодо сприяння вільної торгівлі між державами, в тому числі між Україною і країнами-членами ЄС.

Висновки до розділу 3

Отже, в контексті аналізу наслідків та викликів геополітичної трансформації Європейського Союзу на розвиток співробітництва України і Великої Британії було визначено основні фактори впливу Брексіт: геоекономічні та геополітичні («ефект доміно»); економічні (обмінний курс, торговельні відносини); політичні (посилене керівництво Німеччини). На нашу думку, найвпливовішим викликом для української сторони було збереження стабільних економічно-політичних взаємовідносин як зі Сполученим Королівством так і з Німеччиною – лідером ЄС. Разом з тим, побоювання супроводжувались страхом української влади втратити підтримку Німеччини в захисті національних інтересів на світовій арені, зокрема з питань воєнного конфлікту з Росією та інтеграцією України в ЄС. Розроблено систему порівняльного аналізу результатів торговельно-економічної співпраці України та Великої Британії, що в свою чергу дозволила узагальнити й підтвердити окреслені вище наслідки та виклики геополітичної зміни Європейського Союзу на розвиток співробітництва між державами.

В контексті Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство проаналізовано та виявлено можливі перспективи розвитку економічної системи України.

В розрізі дослідження було визначено напрямки вдосконалення торговельно-економічної кооперації між Україною та її основними партнерами-членами ЄС (Німеччиною, Польщею, Нідерландами, Великою Британією), встановлено основні фактори покращення торговельного співробітництва – збільшення вітчизняного експортного потенціалу, переорієнтація з сировинного продажу на готову продукцію, стимулювання та просування на міжнародну арену агропромислового комплексу як основної галузі національного виробництва для залучення іноземних інвестиційних потоків.

ВИСНОВКИ

1. В першому розділі було розглянуто і з'ясовано суть поняття «міжнародна торгівля» з позиції як вітчизняних, так і іноземних дослідників. Таким чином, міжнародна торгівля – це процес обміну або продажу товарів і послуг між державами світу в глобальній економічній системі, метою якої є налагодження торгівельно-економічної кооперації між країнами-партнерами. Здійснений теоретичний аналіз основних характеристик міжнародної торгівлі дозволив виокремити низку її індивідуальних особливостей. На підставі вказаного вище, нами було сформовано та лаконічно описано форми та сучасні теорії формування міжнародної торгівлі.

2. Визначено головні аспекти взаємозалежності економічного розвитку країни та міжнародної торгівлі. Виявлено визначальні чинники, які сприяють економічному зростанню держав та світовій торгівлі. Методом теоретичного аналізу з'ясовано, що найбільш позитивний наслідок росту держави в довгостроковому періоді полягає в збільшенні багатства країни та її населення. Економічний розвиток розглядається як процес збільшення державою національного виробництва товарів та послуг, що в майбутньому принесе доходи в грошовому еквіваленті або приплив інвестиційних ресурсів. Окреслено роль і важливість міжнародної торгівлі для економічного розвитку. Аналіз історичної еволюції методологічних та практичних засад теорій міжнародної торгівлі дозволив розглянути загальні типи економічного зростання і виділити основні з них, які притаманні економікам світу в наш час. Визначення позитивних та негативних аспектів здійснення зовнішньоторговельних операцій між економічними суб'єктами, а саме інституційними одиницями, підтвердило тісний зв'язок і залежність міжнародної торгівлі і економічного розвитку держави.

3. Феномен геоекономічної та геополітичної трансформації світу був підставою розглянути позиції та елементи його глобального і локального

вимірів, що в свою чергу впливають на формування сучасних торгівельно-економічних відносин між країнами, зокрема України і Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Набули подальшого розвитку теорії міжнародної економічної дезінтеграції, а також європейські моделі економічної дезінтеграції. Доведено, що станом на сьогодні, основним ядром сучасної геотрансформації світу є економічні інтереси, рушійною силою яких є політичні конфлікти між державами світу.

4. У другому розділі нашого дослідження, методом синтезу було сформовано та охарактеризовано основні стадії розвитку українсько-британських економічних напрямів діяльності. Використання такого методу удосконалило науковий підхід до визначення основних етапів становлення, формування та розвитку економічного, торгівельного та політичного співробітництва між Україною і Великою Британією. На основі вище означеного, а саме важливості присутності політичного фактора у формуванні економічно-торгівельних зв'язків між державами, можемо підтвердити правдивість та ефективність результатів дослідження.

5. При здійсненні всебічного аналізу експортно-імпортних операцій між Україною та Сполученим Королівством доведено зростаючу динаміку двосторонньої зовнішньоторговельної діяльності держав. Узагальнено та уточнено показники експорту та імпорту товарів, а також торгівельного сальдо. Обґрунтовано важливість визначення товарної структури експорту та імпорту в комплексному розрізі, що в свою чергу дозволила простежити і виявити основні напрями експортного потенціалу як України, так і Великої Британії. Розглянуто особливості експортно-імпортної структури послуг (за видами), а також виявлено пріоритетні напрями двостороннього обміну кваліфікованими кадрами.

6. Методом порівняння виявлено та уточнено динаміку показників інвестиційної діяльності, яка здійснюється між Україною і Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії. Результати дослідження

українсько-британського інвестиційного середовища вдосконалено шляхом глибокого аналізу інвестиційних потоків не тільки зі Сполученим Королівством, але й з Віргінськими островами (Велика Британія). Доведено важливість контролю інвестиційної діяльності між Україною і територією Британських Віргінських островів, що в свою чергу дозволить вести чесний облік інвестиційних операцій та знизить рівень тінізації вітчизняного економічно-інвестиційного середовища.

7. В третьому розділі магістерської роботи розглянуто сучасні загальні аспекти трансформації Європейського Союзу, а саме досліджено процес виходу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії зі складу ЄС. В контексті Брексіту, з'ясовано низку наслідків і викликів для розвитку економічного співробітництва України та Великої Британії. Виділено три групи основних факторів наслідків впливу європейської трансформації: політичні; економічні; геоekonomічні та геополітичні. Визначено основні етапи зміни курсу фунта стерлінга, який був спричинений Брексітом, та досліджено його вплив на економічну систему країн Європи. За допомогою методу порівняльного аналізу сформовано висновки про економічні наслідки геополітичної трансформації ЄС на розвиток українсько-британської кооперації.

8. Глибокий аналіз Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Великою Британією дав можливість дослідити основні позиції розвитку економічних взаємовідносин між країнами, виділити перспективні напрямки співробітництва. Визначено важливість і роль Угоди у формуванні нового сучасного етапу українсько-британської економічної, торгівельної, політичної й дипломатичної кооперації, враховуючи геоekonomічну трансформацію європейського континенту.

9. Розроблено шляхи вдосконалення торгівельно-економічної співпраці між основними країнами-членами Європейського Союзу та Україною. Враховуючи нестабільність та хиткість економічно-політичної системи

практично усіх європейських країн через вплив сучасних трансформаційних змін, було виявлено, розвинено та запропоновано основні шляхи вдосконалення торгівельно-економічного співробітництва між окремими державами європейського простору та Україною, а саме: Німеччиною, Польщею, Нідерландами та Сполученим Королівством.

10. В результаті дослідження було доведено, що значна частина становлення новітньої історії міжнародних економічних відносин базується на зусиллі країн світу щодо сприяння вільної торгівлі між ними. Важливість розвитку та перспективного функціонування усесторонніх відносин між державами, зокрема між Україною та Сполученим Королівством, є безумовно основним важелем в механізмі піднесення, зміцнення і процвітання не тільки економік окремих країн, але і глобальної економічної системи в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В.Д., Осецький В.Л., та інші. Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя: монографія: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 536 с.
2. Белюх Т.В., «Сучасні дезінтеграційні процеси на європейському континенті: виклики та уроки для країн Європи». Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів «Розвиток міжнародних відносин України та країн Вишеградської четвірки». (4–5 грудня 2019 р.) Тернопіль, 2019. 205 с.
3. Богачев Р.М. Феномен інтеграції – дезінтеграції у вимірах діалектики: Київський політехнічний інститут. Сер. 6, Філософія. 2008. № 4. С. 74.
4. Ван Пен: Теоретичні аспекти дослідження умов міжнародних торговельних відносин. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34963/06-Van.pdf?sequence=1>
5. Вікіпедія – вільна енциклопедія. Українсько-британські відносини. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Українсько-британські_відносини
6. Дахно І. І. Міжнародна торгівля: Навч. посіб. К.: МАУП, 2003. 296 с.
7. Іващук І.О. Інтеграційні процеси на Європейському просторі: тенденції та виклики, 2012. № 11. С. 3-8.
8. Іващук І.О. Міжнародна торгівля у вирішенні глобальних проблем економічного розвитку країн. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Економіка. 2011. Вип. 16. С. 350-359.
9. Іващук І.О. Новітні тенденції та глобальні виклики розвитку міжнародних економічних відносин. Схід, 2013. № 1(121). С. 19-23.

10. Іващук І.О., Возьний К.З., Вірковська А.А. Зовнішньоторговельні інтереси країн Європи: монографія. К. : ЦУЛ, 2018. 280 с.
11. Квач Я. Еволюція міжнародної торгівлі: Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. № 4. С. 47–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2017_4_6
12. Козак Ю. Г. Міжнародна торгівля: навч. посібник. 5-те вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
13. Комар Н.В. Еволюція інтеграційних процесів в Європі. Україна в процесі імплементації Угоди про асоціацію з ЄС : зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. студ. та молодих вчених, 23–24 квіт., 2015 р., Тернопіль / відп. за випуск Є. В. Савельєв. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. С. 118–120.
14. Комар Н.В., Белюх Т.В., Пилипчук К.С. «Дезінтеграційні процеси в Європі». Проблеми сучасної Європи та України. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції студентів та молодих вчених. (25-26 травня 2019 р.) Тернопіль, 2019. 168 с.
15. Комар Н.В., Белюх Т.В., Пилипчук К.С. Brexit: виклики для Європейського союзу. Вісник Львівського університету. 2019. Випуск 46. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/index> (Серія "Міжнародні відносини")
16. Комар Н.В., Лизун М.В. Критерії відкритості національної економіки в умовах інтеграційних процесів: український та міжнародний аспекти. Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2010. № 5-1. С. 117–128.
17. Крисоватий А., Савельєв Є., Зварич І. та ін.. Європа без кордонів: економічна, політична, цивілізаційно-культурна інтеграція: Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2019. Вип. 1. С. 219-236.
18. Куриляк В.Є. Сучасний підручник з міжнародної економіки: Навч.-практичний посібник. К.: Професіонал, 2008. 367 с.

19. Куриляк, В.Є. Вплив глобалізації на економічний розвиток України: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. С. 369-382.
20. Куриляк, В.Є. Глобальні цивілізаційні процеси в системі світового економічного порядку: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. С. 55-78.
21. Куриляк, В.Є. Рушійні сили формування нового світового економічного порядку у XXI ст.: монографія; за наук. ред. А. Крисоватого, Є. Савельєва. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. С. 79-99.
22. Лойко В.В., Рамський А.Ю., Маляр С.А., та інші. Фінансові механізми інноваційного економічного розвитку України в умовах євроінтеграції: монографія: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. 252 с.
23. Матюшенко І.Ю., Беренда С.В., Резніков В.В. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції. Харків. ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. 496 с.
24. Міжнародна торгівля: конспект лекцій для студентів ступеня «бакалавр» економічних спеціальностей, денної та заочної форм навчання/Укладачі: Величко К.Ю., Печенка О.І.–Х. : ХДУХТ, 2018. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/2671/1/%D0%9C%D0%A22018.pdf>
25. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: 98% всіх українських товарів матимуть вільний доступ на ринок Британії. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=9b22db99-c4d4-4197-bd6b-1d634d6e7fea&title=98-VsikhUkrainskikhTovarivMatimutVilniiDostupNaRinokBritanii>
26. Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина: Торговельно-економічне співробітництво. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobotnictvo>
27. Президент України Володимир Зеленський: Офіційне інтернет-представництво: Володимир Зеленський і Борис Джонсон підписали Угоду про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між

Україною та Великою Британією. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-i-boris-dzhonson-pidpisali-ugodu-pro-pol-64377>

28. Ресурсний центр ГУРТ. Підтримка урядом Великої Британії проведення реформ в Україні. URL: <https://gurt.org.ua/news/grants/23909/>

29. Савельєв Є.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підручник для магістрів з міжнародної економіки. Тернопіль : Економічна думка, 2000. 450 с.

30. Савельєв Є.В., Зварич І.Я. Міжнародна економіка: підручник. 4-те вид., переробл. та доповн. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 424 с. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/32863/1/C%0b0%0b2%0b5%0bb%0d1%8c%0d1%94%0b2-%0d%97%0b2%0b0%0d1%80%0b8%0d1%87____.pdf.

31. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

32. Сайт Посольства України у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. URL: <https://uk.mfa.gov.ua/ua/ukraine-uk/diplomacy>

33. Солодкий Сергій, Белєсков Микола. Аудит зовнішньої політики: Україна – Велика Британія // Інститут світової політики. 2017.

34. Файловий архів StudFiles. Рівні розвитку МEB. URL: <https://studfiles.net/preview/5374946/page:5/>

35. Циганкова Т. М., Петрашко Л.П., Кальченко Т.В. Міжнародна торгівля : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2001. С. 8-9.

36. Шнирков О.І., Філіпенко А.С., Резнікова Н.В. та ін. Процеси економічної дезінтеграції в сучасному світовому господарстві: монографія /за ред. О.І. Шниркова. К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 159 с.

37. Якубовський С.О. Процеси економічної дезінтеграції та їх моделювання. Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Харків: Серія «Економічні науки». Том XV. №2. 2012, С. 3-8.
38. Alyssa Coleman International Trade: Theory and Policy: Willford Press, 2018. 236 p.
39. Cambridge Dictionary: Meaning of integration. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/integration>
40. Charles Van Marrewijk International Trade: Oxford University Press, 2017. 520 p.
41. Chron: Jim Woodruff: Factors Affecting Economic Development and Growth. URL: <https://smallbusiness.chron.com/factors-affecting-economic-development-growth-1517.html>
42. Daniel L. Bethlehem, Donald McRae, Rodney Neufeld, Isabelle Van Damme. The Oxford Handbook of International Trade Law. Oxford University Press, 2009. 801 p.
43. Deutsch, Karl W.et.al. Political Community and the North Atlantic area: International Organization in the light of Historical Experience. Princeton University Press, 1957.
44. E finance management: International Trade – Types, Importance, Advantages And Disadvantages. URL: <https://efinancemanagement.com/international-financial-management/international-trade>
45. European Statistical Office. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/>
46. Finder: Charlie Barton: Brexit currency fallout: Exchange Rate Tracker. URL: <https://www.finder.com/uk/brexit-pound>
47. GOV.UK: UK and Ukraine sign Political, Free Trade and Strategic Partnership Agreement. URL:<https://www.gov.uk/government/news/uk-and-ukraine-sign-political-free-trade-and-strategic-partnership-agreement>

48. Intelligent Economist: Prateek Agarwal: Economic Growth. URL:<https://www.intelligenteconomist.com/economic-growth/#types-of-economic-growth>
49. Investopedia: Mary Hall: Which Factors Can Influence a Country's Balance of Trade? URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/041615/which-factors-can-influence-countrys-balance-trade.asp>
50. Jagjit S. Chadha, Alec Crystal, Joe Pearlman, Peter Smith, Stephen Wright The UK Economy in the Long Expansion and its Aftermath: Cambridge University Press, 2016. 450 p.
51. M. J. Trebilcock, Robert Howse The Regulation of International Trade: Routledge, 2005. 759 p.
52. Mark Baimbridge, Philip B. Whyman, Brian Burkitt, Ruth Lea, Ian Milne, John Mills, Philip Davies, Patrick Minford, Eric Nowell, Matthew Elliott, Brian Hindley, Brent Cameron, David Lascelles, Philip Booth, Marc Glendening, John Redwood, Roger Helmer, Andrew Mullen, David Howell, Vo Phuong Mai Le Britain in a Global World: Options for a New Beginning: Andrews UK Limited, 2011. 252 p.
53. Neil Coe, Andrew Jones The Economic Geography of the UK: SAGE, 2010. 280 p.
54. Paul R. Krugman, Maurice Obstfeld, Marc Melitz International Trade: Theory and Policy: Pearson Education, 2017. 360 p.
55. Philip B. Whyman, Alina I. Petrescu The Economics of Brexit: A Cost-Benefit Analysis of the UK's Economic Relationship with the EU: Springer, 2017. 384 p.
56. Political, Free Trade and Strategic Partnership Agreement between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/934935/CS_Ukraine_1.2020_UK_Ukraine_Political_Free_Trade_Strat_Partner_Agreement.pdf

57. Rodríguez Pose A. «The European Union Economy», Society and Polity, Oxford University Press, Oxford. 2002.
58. Shaw Academy: Everything You Need to Know About International Trade. URL: <https://blog.shawacademy.com/everything-you-need-to-know-about-international-trade/>
59. The Office of the United States Trade Representative. URL: <https://ustr.gov/>
60. Tom Lansford Political Handbook of the World 2018-2019: CQ Press, 2019. 2064 p.
61. Trade Map: Bilateral trade between Ukraine and China. URL: [https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c826%7c%7c008%7c%7cT](https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c826%7c%7c008%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1)
[OTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1](https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c826%7c%7c008%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1)
62. Van den Berg Hendrik, Joshua J. Lewer International Trade and Economic Growth: Routledge, 2015. 305 p.
63. WITS: World Integrated Trade Solution: United Arab Emirates Exports. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ARE/Year/LTST/TradeFlow/Export/Partner/all/>
64. Your Article Library: International Trade: Features, Advantages and Disadvantages of International Trade. URL: <http://www.yourarticlelibrary.com/international-trade/international-trade-features-advantages-and-disadvantages-of-international-trade/26009>

ДОДАТКИ

Додаток А

Товарна структура двосторонньої торгівлі між Україною та Великою Британією (у тис. дол. США) [31]

Товарна група	2015		2016		2017		2018		2019	
	Е	І	Е	І	Е	І	Е	І	Е	І
01 живі тварини	4,2	500,1	-	319,9	-	431,1	-	410,6	96,2	650,6
02 м'ясо та їстівні субпродукти	99,2	2060,7	78,9	1510,7	574,6	1543,1	1211,5	1479,6	1495,4	1123,3
03 риба і ракоподібні	5,0	5861,7	8,2	13997,3	12,4	12827,3	8,2	13777,2	2,7	23637,9
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	270,6	176,9	774,0	101,6	790,7	103,0	507,7	297,0	770,8	366,2
05 інші продукти тваринного походження	-	3,2	0,1	-	-	-	118,2	-	98,4	-
06 живі дерева та інші рослини	-	17,9	-	86,8	-	171,3	-	130,7	0,1	38,5
07 овочі	1582,7	32,5	2370,6	36,8	2798,8	76,2	2871,6	1,4	1961,8	9,7
08 їстівні плоди та горіхи	89,9	6,3	1478,2	0,5	3394,7	7,4	2699,1	129,5	3235,2	5,5
09 кава, чай	107,4	534,7	76,9	441,2	32,0	557,8	60,1	422,2	74,3	509,1
10 зернові культури	38307,2	-	25573,7	0,4	52411,8	-	82929,9	0,4	135419,6	0,2
11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості	633,0	10,8	745,7	2,6	2852,7	0,6	3067,9	5,1	1400,0	17,8
12 насіння і плоди олійних рослин	1613,0	18,7	1793,4	3,5	436,2	61,1	159,0	80,3	13269,7	76,8
13 шелак природний	-	430,5	-	347,9	-	210,9	-	355,8	-	153,1
14 рослинні матеріали для виготовлення	93,0	-	76,3	-	82,3	-	69,5	-	2160,2	-
15 жири та олії тваринного або рослинного походження	62365,9	425,6	54892,5	429,5	87928,5	1394,1	85298,9	1508,6	80856,9	2665,8
16 продукти з м'яса, риби	104,1	292,6	184,3	97,1	61,8	7,7	25,1	41,3	11,0	1,7
17 цукор і кондитерські вироби з цукру	170,3	208,7	806,4	862,5	6122,7	1592,8	9761,0	2581,0	5717,5	3159,0
18 какао та продукти з нього	4,0	468,1	646,4	1,0	39,2	21,5	23,3	49,1	2141,7	92,4
19 готові продукти із зерна	3839,6	599,8	4222,6	493,4	8241,5	883,8	7218,5	1126,7	7283,5	1222,7
20 продукти переробки овочів	144,1	245,1	78,7	104,8	336,5	150,2	530,3	147,9	249,7	137,7

21 різні харчові продукти	522,3	10750,5	130,3	12275,6	67,2	11808,8	112,6	11088,5	2950,2	13206,1
22 алкогольні і безалкогольні напої та оцет	358,4	23766,8	414,6	24368,0	759,0	30570,2	1279,3	38686,0	1222,3	40405,6
23 залишки і відходи харчової промисловості	31795,6	3527,0	19521,9	4014,7	21391,3	3720,5	17965,1	3002,3	19725,0	2247,5
24 тютюн і промислові замітники тютюну	0,3	5050,1	2,3	11331,7	10,2	9170,6	4,2	8332,6	1,1	8173,4
25 сіль; сірка; землі та каміння	44,3	197,7	52,6	137,7	50,7	240,2	103,9	427,0	392,0	321,8
26 руди, шлаки і зола	27,0	-	15,7	-	2845,6	33,6	10285,7	45,9	7258,1	79,5
27 палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	12217,2	123037,5	5805,1	175703,5	3202,6	138227,6	5545,5	232009,7	4198,9	84462,0
28 продукти неорганічної хімії	384,2	157,4	249,4	135,9	373,4	171,2	576,1	158,5	697,3	268,2
29 органічні хімічні сполуки	166,5	4429,4	53,4	3926,7	99,0	5272,6	4599,9	5403,5	37,2	6076,4
30 фармацевтична продукція	343,8	74743,8	342,8	66173,3	418,2	80989,8	526,6	87372,0	170,7	82969,7
31 добрива	-	2927,1	-	3260,4	-	4948,4	-	4991,9	-	5460,5
32 екстракти дубильні	42,7	12180,8	361,0	9770,2	144,8	10007,4	32,8	9483,3	173,0	9001,0
33 ефірні олії	211,6	15766,5	51,5	15894,9	11,2	15165,6	116,4	16832,2	22,9	17102,7
34 мило, поверхнево-активні органічні речовини	345,4	9628,8	1940,7	10641,2	1782,9	11949,4	1046,0	13074,5	122,2	12822,5
35 білкові речовини	34,9	1716,7	22,8	2199,1	26,0	2651,7	1,2	3087,6	0,0	3402,2
36 порох і вибухові речовини	7,9	3,2	12,3	37,0	2,0	46,3	19,3	1,0	94,3	49,0
37 фотографічні або кінематографічні товари	-	124,8	0,6	147,4	-	231,7	-	397,1	-	277,3
38 різноманітна хімічна продукція	925,6	36015,3	1258,7	42293,9	2062,0	44309,2	5323,0	45571,7	5492,8	46899,1
39 пластмаси, полімерні матеріали	512,1	24023,0	488,6	25293,7	603,2	27068,8	921,1	34443,2	2012,0	28753,1
40 каучук, гума	325,3	2927,8	464,9	3361,5	304,0	4779,0	704,3	3569,5	629,7	5910,1
41 шкури	-	-	-	3,9	-	3,8	10,5	40,7	-	77,1
42 вироби із шкіри	243,6	159,6	308,1	190,7	89,5	229,2	121,3	339,4	144,1	230,3
43 натуральне та штучне хутро	-	38,5	-	14,6	7,4	29,1	1,9	37,3	11,0	14,5
44 деревина і вироби з деревини	15905,4	109,0	20934,8	35,6	13101,2	26,8	13720,0	31,1	12755,4	104,8
45 корок та вироби з нього	-	1,3	-	1,5	-	1,4	-	2,7	-	10,4

46 вироби із соломи	0,1	-	0,0	-	0,0	-	3,3	-	-	4,4
48 папір та картон	126,0	5019,0	607,7	6601,7	71,9	5454,6	158,3	5451,7	732,3	6440,6
49 друкована продукція	294,0	1326,3	240,5	1191,4	381,0	1487,4	467,4	1378,9	490,0	2078,8
50 шовк	-	-	-	-	0,1	-	-	7,4	7,9	15,6
51 вовна	-	158,6	3,5	1226,4	3,0	2930,9	3,4	2139,2	0,3	1855,3
52 бавовна	110,9	918,5	60,9	1302,6	201,4	847,2	105,6	1056,0	23,9	567,5
53 інші текстильні волокна	-	19,4	-	0,4	1,0	96,0	1,0	6,5	0,2	13,3
54 нитки синтетичні або штучні	13,9	2521,9	127,1	3564,3	673,5	936,1	654,0	1048,0	649,4	2700,1
55 синтетичні або штучні	256,8	4050,8	334,2	3475,1	448,5	7779,2	361,9	3744,3	490,5	2316,3
56 вата	4,4	6338,5	5,4	329,3	365,2	112,8	7,3	246,4	13,6	89,5
57 килими	0,2	185,2	4,0	1146,3	5,1	324,8	-	242,8	13,8	274,4
58 спеціальні тканини	-	272,5	1,4	547,4	1,1	373,7	1,2	275,3	0,7	210,0
59 текстильні матеріали	0,9	491,6	3,5	1291,4	0,4	1357,8	6,0	557,9	5,2	328,1
60 трикотажні полотна	-	203,5	-	225,7	14,6	168,1	0,2	32,9	-	56,7
61 одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	96,7	240,8	686,4	41,1	629,2	68,7	512,0	458,9	884,2	143,9
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	7982,7	89,2	8056,2	40,1	7731,3	158,8	7660,1	158,9	4791,8	135,8
63 інші готові текстильні вироби	296,2	2253,7	274,9	2731,3	975,2	15354,9	1717,4	5390,2	1902,4	11401,5
64 взуття	6,4	35,2	13,2	40,0	0,4	82,4	0,4	675,3	125,5	120,8
65 головні убори	16,6	13,9	18,1	13,1	22,0	97,7	348,2	55,0	808,1	21,2
66 парасольки	20,4	1,3	-	-	-	2,6	-	8,7	0,2	10,9
67 оброблені пір'я та пух	14,1	0,0	-	-	-	-	18,4	0,3	1,2	10,7
68 вироби з каменю, гіпсу, цементу	61,2	1889,9	161,3	1602,7	108,2	1804,1	97,4	2167,2	189,5	1699,0
69 керамічні вироби	745,5	556,5	472,8	2015,7	698,0	199,4	1344,1	276,6	2130,9	505,4
70 скло та вироби із скла	334,2	1079,1	331,3	881,6	1085,9	810,1	199,5	604,1	284,3	633,0
71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	4798,1	7058,4	1673,8	3468,0	1169,1	1322,1	1225,4	2004,5	735,4	1039,4
72 чорні метали	11022,9,6	1105,9	11167,9,9	538,1	19346,5,5	911,4	25228,9,3	1091,5	20644,0,0	759,3
73 вироби з чорних металів	7173,1	4642,3	5279,3	4465,8	7918,9	7878,4	7091,5	4846,6	10097,1	6862,1
74 мідь і вироби з неї	794,3	102,7	1344,1	93,7	1054,0	376,8	880,1	138,5	953,2	140,9
75 нікель і вироби з нього	10,3	2745,3	83,6	2258,1	285,3	989,0	572,6	606,3	202,9	1130,0
76 алюміній і	40,6	469,2	38,2	433,8	7,9	1343,0	23,5	422,4	1469,1	336,5

вироби з нього										
78 свинець і вироби з нього	593,2	42,3	267,3	67,4	-	51,2	-	32,3	-	31,6
79 цинк і вироби з нього	0,5	16,7	-	-	-	63,1	-	0,2	-	19,1
80 олово і вироби з нього	-	51,4	-	68,7	-	187,9	-	180,2	-	187,9
81 інші недорогоцінні метали	9448,4	95,1	70,3	67,5	692,4	552,1	599,4	290,2	286,9	320,2
82 інструменти, ножові вироби	9,1	898,2	48,4	1207,8	193,8	1131,0	37,8	1622,2	46,8	1641,0
83 інші вироби з недорогоцінних металів	536,2	1285,8	552,0	1630,2	704,3	1905,5	530,6	2151,4	940,1	2000,6
84 реактори ядерні, котли, машини	10199,3	55046,2	8679,2	79832,2	8777,1	107519,2	8601,5	133404,1	10273,0	129895,9
85 електричні машини	25625,3	16737,9	14502,1	18171,5	16834,3	24249,2	17501,0	30199,3	43238,5	26873,0
86 залізничні локомотиви	2401,3	3,2	1686,1	34,5	1743,5	118,8	1329,9	121,4	1966,5	126,4
87 засоби наземного транспорту крім залізничного	2207,6	67012,6	2589,2	119037,3	2285,1	156479,4	2173,1	106061,6	2957,7	116874,3
88 літальні апарати	122,3	1504,3	97,1	2427,7	151,1	1139,7	886,7	989,3	1244,1	2957,6
89 судна	1257,9	600,5	1305,3	1022,1	2668,0	306,8	2927,7	1152,5	3391,2	38,5
90 прилади та апарати оптичні, фотографічні	2219,8	9963,8	1303,9	10151,3	1818,0	20091,2	957,5	24368,0	2511,7	27773,0
91 годинники	18,0	80,2	11,2	18,2	0,5	44,9	1,9	9,3	3,5	29,2
92 музичні інструменти	-	0,5	-	12,8	-	33,3	-	20,6	-	1,8
94 меблі	2387,5	1467,1	4229,8	2106,5	7373,1	4394,7	10169,8	1822,3	8776,9	4116,6
95 іграшки	412,2	66,9	579,9	256,6	369,7	401,1	575,1	638,1	678,5	577,8
96 різні готові вироби	293,9	1020,8	1702,7	751,6	3665,2	578,9	2444,7	736,9	3679,7	1083,1
97 твори мистецтва	62,7	69,5	5,6	332,2	25,6	243,7	0,6	918,0	2,0	561,0
Товари, придбані в портах	278,8	3306,9	261,1	2173,3	59,6	4229,8	103,9	8280,8	186,3	7656,6
Різне	2548,1	3892,3	2160,4	318,0	1879,1	267,8	62,6	3055,5	119,6	313,9

Додаток Б

**Зовнішня торгівля послугами України з Великою Британією (у тис.
дол. США) [31]**

	2015		2016		2017		2018		2019	
	Е	І	Е	І	Е	І	Е	І	Е	І
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	24297,7	1486,8	25932,1	1288,3	32413,8	401,4	18904,7	*	22694,9	*
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	5103,7	848,8	3648,3	1405,5	5053,8	576,4	3554,7	1385,1	7104,1	2070,5
Транспортні послуги	305605,8	92212,8	239710,2	66145,3	318082,4	122862,7	253242,5	131787,6	204974,6	136716,0
Послуги, пов'язані з подорожами	6573,2	31601,2	8373,0	28634,1	13006,2	24508,9	13674,4	37441,1	10169,4	63782,1
Послуги з будівництва	2000,8	1076,2	272,9	446,9	51,2	414,3	*	*	342,8	709,2
Послуги зі страхування	2317,1	10803,8	4812,7	12646,9	1531,4	5606,3	5576,7	7088,4	2512,1	7613,0
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	8111,1	332809,6	4744,4	213066,6	2332,2	116026,4	2341,8	88281,9	9152,3	88055,7
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	2323,1	71829,7	1633,4	64143,4	2271,9	67265,0	6325,5	93641,5	6183,7	116603,5
Послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги	120496,1	71402,5	100720,9	48892,3	127825,0	53362,8	180467,0	43847,6	222216,3	48176,5
Ділові послуги	75070,4	73416,3	71273,5	94244,2	80023,3	91270,7	84982,0	104616,8	94310,1	117855,1
Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	861,2	693,7	1655,9	528,0	2466,6	2858,5	4026,4	682,9	3785,1	2488,2
Державні та урядові послуги	521,5	28889,7	90,7	31695,3	83,3	2035,0	*	2278,3	*	2341,9

* Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Додаток В

**Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України з
Великої Британії у розрізі видів економічної діяльності (тис. дол. США)**

[31]

	2015	2016	2017	2018	2019
СІЛЬСЬКЕ, ЛІСОВЕ ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО	48 933,9	51 170,0	46 489,0	25 213,2	17 761,7
ПРОМИСЛОВІСТЬ	304 445,4	502 000,9	668 807,1	652 291,8	652 780,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	39 758,3	22 390,1	22 281,5	16 591,0	16 919,4
Переробна промисловість	242 188,9	457 596,2	624 382,4	614 082,7	609 122,0
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	87 633,4	279 206,6	462 045,2	454 023,4	447 820,1
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	320,7	2 014,8	3 516,3	5 130,7	*
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	23 236,5	11 014,1	11 345,1	10 699,8	6 517,8
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	2 174,7	1 909,1	1 853,2	4 754,1	*
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	1 781,2	10 793,0	3 274,7	3 206,4	3 761,6
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	4 602,5	4 628,5	4 755,3	4 761,4	5 511,2
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	49 963,5	55 149,7	56 745,4	46 613,8	44 162,2
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	13 400,6	10 235,8	11 224,8	8 318,5	3 607,8
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	46 784,2	38 016,1	25 520,6	26 138,0	44 637,9
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	12 291,6	44 628,5	44 101,8	50 436,6	50 836,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2 544,9	729,6	1 005,7	*	6 161,6
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	19 953,3	21 285,0	21 137,5	*	20 577,8
БУДІВНИЦТВО	119 069,3	113 436,2	111 644,6	68 379,3	38 446,2
ОПТОВА ТА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ; РЕМОНТ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І МОТОЦИКЛІВ	441 180,4	358 555,6	299 686,3	258 414,2	292 583,0
ТРАНСПОРТ, СКЛАДСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ПОШТОВА ТА КУР'ЄРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	144 572,1	125 276,4	120 025,5	110 090,5	91 757,3

ТИМЧАСОВЕ РОЗМІЩУВАННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЯ ХАРЧУВАННЯ	26 737,9	22 921,9	20 251,2	164 653,2	159 014,6
ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ	27 862,3	26 655,8	25 600,3	25 967,7	29 266,2
ФІНАНСОВА ТА СТРАХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	200 030,9	366 322,6	346 933,8	256 696,5	382 494,5
ОПЕРАЦІЇ З НЕРУХОМИМ МАЙНОМ	401 547,9	327 159,8	334 869,3	241 731,1	239 947,8
ПРОФЕСІЙНА, НАУКОВА ТА ТЕХНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	55 981,7	53 834,0	95 264,0	61 145,5	71 406,3
ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ДОПОМІЖНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	68 250,9	60 316,8	57 546,3	84 200,2	76 677,9
ОСВІТА	659,5	889,5	863,3	903,8	1 538,7
ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ	6 509,6	6 145,7	6 223,5	5 548,7	6 023,9
МИСТЕЦТВО, СПОРТ, РОЗВАГИ ТА ВІДПОЧИНОК	760,6	*	966,1	671,0	*
НАДАННЯ ІНШИХ ВИДІВ ПОСЛУГ	806,6	*	-	-	*

*Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Додаток Г

**Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України з
Британських Віргінських островів у розрізі видів економічної діяльності
(тис. дол. США) [31]**

	2015	2016	2017	2018	2019
СІЛЬСЬКЕ, ЛІСОВЕ ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО	17 060,6	12 906,8	85 414,5	85 176,9	12 516,8
ПРОМИСЛОВІСТЬ	160 212,5	163 703,3	136 979,9	108 496,3	114 430,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2 578,1	15 331,6	16 058,3	14 425,0	15 794,8
Переробна промисловість	154 845,7	145 691,8	118 110,2	90 866,9	95 944,4
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	20 673,8	15 052,3	13 757,5	2 794,7	9 579,9
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	1 991,4	1 889,8	*	*	*
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	7 879,5	8 943,9	7 762,1	7 702,9	7 675,2
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	*	*	*	*	*
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	12 563,6	11 089,6	11 827,9	11 989,9	12 204,6
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	88 744,5	70 966,5	52 549,1	54 246,6	47 287,1
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	6 581,4	6 486,1	7 311,6	5 142,4	5 917,6
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	4 478,0	6 533,6	4 574,1	2 470,2	2 513,8
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	10 384,9	23 795,2	17 654,4	*	7 995,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1 504,5	1 464,6	1 451,3	1 885,9	2 511,6
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1 284,2	1 215,3	1 360,1	1 318,5	180,1
БУДІВНИЦТВО	58 353,8	68 526,1	92 235,9	62 615,9	53 097,1
ОПТОВА ТА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ; РЕМОНТ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І МОТОЦИКЛІВ	870 853,5	867 957,2	755 323,0	724 663,5	438 533,6
ТРАНСПОРТ, СКЛАДСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ПОШТОВА ТА КУР'ЄРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	32 340,7	18 925,7	18 318,0	21 078,1	17 945,6

ТИМЧАСОВЕ РОЗМІЩУВАННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЯ ХАРЧУВАННЯ	5 880,8	4 316,7	4 080,6	6 555,1	4 666,9
ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ	63 675,9	60 240,9	59 566,3	6 771,5	*
ФІНАНСОВА ТА СТРАХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	196 255,5	192 846,7	131 532,2	20 165,5	44 704,4
ОПЕРАЦІЇ З НЕРУХОМИМ МАЙНОМ	193 719,0	198 723,4	167 558,5	142 725,8	225 015,5
ПРОФЕСІЙНА, НАУКОВА ТА ТЕХНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	89 540,6	63 128,1	51 788,9	37 516,8	41 084,3
ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ДОПОМІЖНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	70 062,2	59 380,8	48 370,7	43 247,1	46 934,7
ОСВІТА	*	*	*	*	*
ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ	*	*	*	*	5 057,9
МИСТЕЦТВО, СПОРТ, РОЗВАГИ ТА ВІДПОЧИНОК	27 520,1	25 268,5	25 830,5	25 933,5	26 489,6
НАДАННЯ ІНШИХ ВИДІВ ПОСЛУГ	8 473,6	8 182,7	8 180,4	8 179,3	8 231,5

*Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.